

Innovasjon Norge
Postboks 448 Sentrum
0104 OSLO

Deres ref

Vår ref
200801938-/SRØ

Dato
28.01.2009

Endelig oppdragsbrev til Innovasjon Norge 2009

1. INNLEDNING

Landbruks- og matdepartementet (heretter LMD) viser til St.prp.nr.1 (2008-2009) for Landbruks- og matdepartementet, og Stortingets budsjettbehandling av denne. Dette er et foreløpig oppdragsbrev, og det tas forbehold om endringer.

2. DISPONIBLE RAMMER OG BEVILGNINGER

For 2009 stiller LMD følgende midler til disposisjon for Innovasjon Norge:

Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket

Post 71	Trebasert innovasjonsprogram	27 000 000 kroner
Post 71	Skog, klima- og energitiltak	15 000 000 kroner

Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.

Post 50	Verdiskapingsprogram for matproduksjon	63 000 000 kroner
Post 50	Sentrale BU-midler	11 000 000 kroner
Post 50	Utviklingsprogram for grønt reiseliv	18 000 000 kroner
Post 50	Bioenergiprogram	35 000 000 kroner

Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen

Post 51	Verdiskapingsprogram for reindrift	7 700 000 kroner
Post 51	Konfliktforeb. tiltak mellom reindrift og jordbruk	1 400 000 kroner

Når det gjelder kap 1150, post 50, fylkesvise BU-midler, får IN eget oppdragsbrev fra fylkesmennene som beskriver hvordan de bedriftsrettede BU-midlene skal forvaltes. Den fylkesvise fordelingen av disse midlene vil gå fram av et eget rundskriv til fylkesmennene.

3. OVERORDNEDE MÅL FOR INNOVASJON NORGE

Hovedmålet for Innovasjon Norge (heretter IN) er:

«IN har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.»

I arbeidet med å oppnå hovedmålet skal IN rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Disse er internasjonalisering og prosjekter i idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Delmålene for IN er:

- 1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet*
- 2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet*
- 3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt*
- 4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger*
- 5. Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet*

4. SEKTORPOLITISKE MÅL OG STYRINGSSIGNALER

Hovedmålet for landbruks- og matpolitikken er å opprettholde et levende landbruk over hele landet. Politikken skal gi grunnlag for økt verdiskaping og livskvalitet basert på en bærekraftig forvaltning av landbruket og bygdene sine resurser (St. prp.nr. 1 (2007-2008)). Soria Moria-erklæringen utdyper målet til å være å bidra til en variert bruksstruktur i hele landet.

IN er en sentral aktør i realiseringen av denne politikken. Utfordringen for IN er å forvalte og gi råd om bruk av virkemidlene slik at LMD lykkes i å nå målet. Det legges til grunn at IN følger opp landbruks- og matpolitikken, både på enkeltområder og generelt, gjennom en god og effektiv virkemiddelbruk.

I dette brevet redegjøres det for de økonomiske rammene i budsjettforslaget og de politiske føringene som er knyttet til de enkelte postene.

4.1 Overordnede mål for landbruks- og bygdeutvikling i IN

Målene for landbruks- og matpolitikken er fastlagt ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon. Innenfor denne rammen vil Regjeringen arbeide for å sikre en variert bruksstruktur og å opprettholde et levende landbruk over hele landet, jf også den politiske plattformen for flertallsregjeringen. Landbrukspolitikken generelt og den landbruksrelaterte næringsutviklingen spesielt, skal være et verktøy også for å nå distriktpolitiske målsettinger. Disse målsetningene kan ikke nås uten at landbruket beholder sin kraft som motor i utviklingen av næringslivet og lokalsamfunnene landet rundt.

Målet for landbruksrelatert næringsutvikling er å skape lønnsomme arbeidsplasser og å bidra til bosetting og sysselsetting i hele landet. Målet med bygdeutviklingsmidlene er todelt; midler kan gis som støtte til investeringer med mål om å opprettholde et variert landbruk gjennom å bidra til oppgraderinger og modernisering av driftsapparatet, eller til utvikling av alternativ næring med grunnlag i landbrukets ressurser.

Etterspørselen etter virkemidler for investeringer viser at det er fremtidstro og optimisme i landbruket i store deler av landet. De senere årene har det likevel vært en reduksjon i antall bruk i aktiv drift, og landbruket står like fullt foran store utfordringer med å nå målet om et levende landbruk i hele landet. Det er derfor behov for et taktskifte for etablering av ny næringsvirksomhet med utgangspunkt i mangfoldet av landbrukets menneskelige og materielle ressurser. Målet med et slikt taktskifte er å skape flere arbeidsplasser innen ny næringsvirksomhet for å kompensere for reduksjon i arbeidsplasser i tradisjonelle næringer.

Landbruk må defineres bredest mulig, og det må stimuleres til å utnytte og utvikle nye markeder for produkter fra norsk landbruk basert på kvalitet og trygghet. Vekstkraftige næringsmiljøer skapes regionalt. En målrettet satsing på å unytte regionale fortrinn vil gi Norge gode forutsetninger for å møte den økende konkurransen i næringslivet. Regjeringen vil derfor satse på å utvikle næringsvirksomhet på områder hvor de enkelte regioner har spesielle fortrinn. INs arbeid må bygge opp under en målrettet satsing på regionale fortrinn.

Den nasjonale strategien for næringsutvikling, "Ta landet i bruk!", gir stort rom for prioriteringer og målrettet satsing, og skal legges til grunn for INs arbeid og fungere som en overbygging for verdiskapingsprogrammene og annen næringsutvikling.

LMDs matpolitiske strategi, "Smaken av Norge", har bl.a. fokus på utvikling av virksomheter som produserer mat med lokal identitet og særpreg. Strategien må legges til grunn for det arbeidet IN gjør innenfor verdiskapingsprogrammet for mat.

Videre er LMDs "Strategi for forskning og forskningsbasert innovasjon" et viktig virkemiddel for å øke konkurransekraften og verdiskapingen i landbruks- og

matsektoren. En kontinuerlig tilføring av kunnskap fra forskning er viktig for å realisere mulighetene i landbruksbasert næringsliv i fremtiden. Ny kunnskap skal også sikre at den økonomiske veksten skjer innenfor tålegrensen til naturen og miljøet.

LMD har i 2008 lagt fram en ny miljøstrategi for 2008-2015. Denne sier bl.a. noe om hvordan landbruket kan bidra til å løse miljøutfordringer, og det er dermed også viktig å se denne i sammenheng med næringsutvikling i landbruket.

4.2 Nærmere om enkelte satsningsområder og arbeidsformer

Med utgangspunkt i målet om økt verdiskaping i landbruket er det viktig å se sektorens innsats innen næringsutvikling, innovasjon og forskning i en helhet. Det forventes derfor at IN og Norges Forskningsråd viderefører samarbeidet og ser gjennomføring av LMDs næringsstrategi og forskningsstrategi i sammenheng. Formålet er blant annet å fremme synergieffekter mellom FoU og næringsutvikling. IN skal også stimulere næringsaktørene til å definere kunnskapsbehov og etablere samarbeid med kunnskapsmiljøer for å løse disse. For å fremme vekstkraftige næringsmiljøer regionalt er det viktig at IN involverer fylkesmannen i samhandlingen mellom Norges forskningsråd og IN. Innovasjon og nyskaping skal vektlegges i forvaltningen av BU-midlene. Erfaringer fra deltakelse innen nye programområder som Arena-programmet og NCE vil være av vesentlig betydning i LMDs innovasjonspolitiske arbeid. I 2008 må dette sees i sammenheng med LMDs strategi for forskning og forskningsbasert innovasjon.

Statsrådets kontaktutvalg for næringsutvikling, innovasjon og forskning, vil bli videreført som et rådgivende organ som skal gi innspill til statsråden på disse områdene. Mandatet er blant annet å gi råd om politikkutforming innenfor departementets arbeidsfelt, samt drøfte begrensninger og muligheter innenfor sektorens verdikjeder. IN vil fortsatt være representert i utvalget.

Det forutsettes at IN viderefører sine faglige møtearenaer for temaområdene mat, tre, bioenergi, "Inn på tunet" og reiseliv. I den grad IN anser det som nødvendig for sitt arbeid, kan det i tillegg etableres faglige møtearenaer på andre områder. De faglige møtearenaene skal gi IN og LMD signaler om målrettet bruk av virkemidlene, økt samhandling og innovasjon.

Regjeringen legger også vekt på å sikre lokal innflytelse på næringsutvikling i bygdene. Etableringen av regionale strategier for landbruksrelatert næringsutvikling, tett samarbeid i det regionale partnerskapet og med kommunene er en vesentlig del av dette. Det er viktig at INs distriktskontor og fylkesmennene diskuterer temaer lokalt for å sikre gjensidig forankring, og landbrukets plass i INs arbeid. Det er av avgjørende betydning for resultatet av næringsutviklingsarbeidet at det regionale samarbeidet fungerer godt. LMD ber derfor IN fortsatt bidra til å videreutvikle det regionale samarbeidet i positiv retning. Arbeidet må også sees i sammenheng med prosjektet Kommunene som førstelinje for småskala næringsutvikling og entreprenørskap.

Regjeringens nye målsetting om at 15 prosent av matproduksjon og –forbruk skal være økologisk innen 2015, tilsier at det er behov for et løft på dette området. Det er derfor viktig at IN sørger for at satsingen på økologisk landbruk inkluderes i, og gjøres til en integrert del av, det generelle næringsutviklingsarbeidet. Det forventes et nært samarbeid med Statens landbruksforvaltning på dette området.

LMD, Fiskeri- og kystdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, i samarbeid med bransjeaktørene, iverksatte i 2007 et nasjonalt e-sporingsprosjekt. Dette prosjektet har høy politisk prioritet.

Næringsaktivitet der landbruksressurser bidrar til å øke livskvaliteten til befolkningen gjennom å tilby gode helse-, omsorgs- og opplærings-/utdanningstilbud, det vil si Inn på tunet tilbud, er et satsingsområde for Regjeringen. IN må prioritere tiltak som gir økt verdiskaping for tilbydere av Inn på tunet-tjenester. Det er spesielt viktig å bidra til å videreutvikle hjemmesiden www.innpaatunet.no som eies og drives av Det kongelige selskap for Norges Vel.

Det er igangsatt en evaluering av de fylkesvise BU-midlene som skal gjennomføres av Norsk institutt for landbruksforskning (NILF) i samarbeid med Bygdeforskning. Evalueringen har et tredelt formål, den skal dokumentere resultater av virkemiddelbruken, gi innspill og forslag til forbedringer av ordningen og foreslå resultatindikatorer for løpende dokumentasjon av resultater. IN har det operative og administrative ansvaret for evalueringen, som etter planen skal ferdigstilles i juni 2009.

I samsvar med styringsdialogen mellom LMD og IN, må IN i 2009 prioritere arbeidet med nettbasert publikasjon og dokumentasjon av nyskappingsprosjekter innen landbrukssektoren (mat, trevirke, reiseliv, utmark etc.). Arbeidet skal skje i tett dialog med LMDs informasjonsenhet, som også skal ha innflytelse på hvilke informasjonskanaler som skal benyttes. Målsettingen er å spre informasjon om næringsutvikling og motivere til dette. Dette må skje direkte til potensielle nyetablerere, til presse, folkevalgte, offentlig forvaltning og et samlet virkemiddelapparat. Samarbeidet med Statens landbruksforvaltning (SLF) må videreutvikles både med tanke på konkrete arbeidsområder og informasjonsutveksling.

4.3 Kvinner som målgruppe

Regjeringen vil prioritere å fremme entreprenørskap blant kvinner og lanserte i 2008 en «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner». Målet er at vesentlig flere kvinner skal bli entreprenører og at kvinneandelen blant nye entreprenører minst skal være 40 pst. innen 2013. LMD ber IN om å bidra til å nå dette målet.

IN skal gjennom sin forvaltning av de midler som stilles til rådighet fra LMD, arbeide for å fremme likestilling mellom kjønnene og øke kvinneandelen i næringslivet og blant entreprenører. I dag mottar menn, direkte eller indirekte, en større andel av støtten enn

kvinner. LMD ber derfor IN prioritere kvinner som målgruppe, og arbeide for en vesentlig økning i kvinneandelen innenfor aktuelle programmer og tjenester.

I 2008 utarbeidet virkemiddelaktørene måltall for andelen kvinner i ulike programmer og tjenester. Det bes om at dette arbeidet følges opp i 2009 i dialog med departementene.

IN bes på egnet måte å arbeide for å øke kvinneandelen i styrever og ledelse for virksomheter som mottar støtte.

IN bes videre om å framskaffe statistikk fordelt etter kjønn, og i 2009 vurdere om det skal rapporteres for andelen kvinner og menn i de aktuelle programmer og tjenester.

4.4 Forvaltningsreformen – landbruks- og matområdet

St.meld. nr. 12 (2006-2007) varslet en gjennomgang og vurdering av fylkesmannens oppgaver på landbruks- og matområdet. Denne gjennomgangen er foretatt, jf Ot. prp. nr. 10 (2008-2009).

St.meld. nr. 12 (2006-2007) la til grunn at de fleste oppgavene fra landbruks- og matområdet skulle overføres fra fylkesmannen til fylkeskommunen, men at det imidlertid skulle vurderes nøye i hvert enkelt tilfelle og skje på en måte som sikret mulighetene til å nå nasjonale politiske mål og internasjonale forpliktelser på områdene. Dette vektla også Stortinget i sin behandling av saken, jf. Innst. S. nr. 166 (2006-2007).

Regjeringen har besluttet at fylkeskommunene skal få økt innflytelse over virkemidlene til næringsutvikling i landbruket gjennom økt eierskap i IN og gjennom deltakelse i revidering av nasjonal næringsstrategi og utarbeidelse/revidering av handlingsplaner på landbruks- og matområdet. Fylkeskommunene får videre ansvar for og en styrket medvirkning i oppgaver knyttet til verdiskaping, ved å overta fylkesmannens rolle i verdiskapingsprogrammene og ansvar for oppnevning av en representant til INs faglige møtearenaer. Denne kommer i tillegg til fylkesmannens representant. Videre skal fylkeskommunene overta fylkesmennenes rolle knyttet til verdiskapingsprogrammene og virkemidlene for styrking av rekruttering og til kompetanseheving i landbruket.

Endringene vil gjelde fra 1.1.2010, men departementet og IN vil måtte ha nærmere dialog om saken i løpet av 2009.

5. NÆRMERE OM DE ENKELTE ORDNINGENE OG POSTENE

5.1 Ordninger under kap. 1149, post 71

5.1.1 Tidligere treprogram

Den femårige programperioden for Verdiskapningsprogram for bruk og foredling av trevirke ble avsluttet i 2005. IN skal følge opp den aktiviteten og de prosjekter som er startet opp i denne sammenheng til de er avsluttet. ESA fattet 23. januar vedtak i klagesaken Bygg uten grenser initiert i 2005. ESA er kommet til at programmet ikke har vært i tråd med EØS-avtalen, men åpner for at enkelte tildelinger er lovlige i henhold til de materielle reglene i statsstøtteregulverket. Vi viser til brev fra LMD til IN datert 24. januar 2008. Departementet har oversendt dokumentasjon fra IN til ESA. IN vil også ha en rolle i det videre oppfølgingsarbeidet, og tidsperspektivet for dette avhenger av hvor lang tid ESA bruker på saken, og hvilken oppfølging de vil kreve. Vi ber derfor om at IN også i 2009 har en beredskap på denne saken.

LMD avventer en rapport fra IN for den femårige programperioden. Når alle prosjekter etter det tidligere treprogrammet er avsluttet, senest ved utgangen av 2008, må IN sende et endelig regnskap til departementet. Vi ber om at denne rapporten ferdigstilles innen 1. mai 2009.

5.1.2 Trebasert innovasjonsprogram

Regjeringen har i St.prp. nr. 1 (2008-2009) lagt opp til at programmet videreføres med en noe lavere bevilgning enn i 2008, 27 mill. kroner. De viktigste føringene for programmet er lagt i strategien som ble vedtatt i 2006, og videreført i programnotat vedtatt 8. desember 2008. Videre beskriver "Ta landet i bruk!" regjeringens satsing på tre for økt næringsutvikling. Programmet er en viktig del av regjeringens satsing på økt verdiskaping med basis i skogressursene, og må sees i sammenheng med de tiltakene regjeringen har satt i verk for dette. Programmet er også en del av departementets klimapolitikk, jf St. meld. Nr. 34 (2006-2007).

Det forutsettes at det til enhver tid gjeldende regelverk for statsstøtte innenfor EØS-avtalen legges til grunn for støtte som tildeles gjennom Trebasert innovasjonsprogram. ESA godkjente 3. desember 2008 notifikasjonen av programmet, og det kan nå tildeles støtte til forskning og utvikling for store bedrifter og støtte til innovasjon for alle bedrifter. Reglene for gruppeunntak for FoU-støtte til små og mellomstore bedrifter, og gruppeunntak for støtte til opplæring skal brukes som før. Vi viser til brev fra departementet til IN av 17. november 2008 om det nye generelle gruppeunntaket som trådte i kraft i Norge fra november 2008, og brev om godkjent notifikasjon av 8. desember 2008.

Støtte kan i tillegg tildeles i henhold til forordning 1998/2006 om bagatellmessig støtte.

For 2009 kan inntil 3,5 mill. kroner av bevilgningen benyttes til operativt og administrativt arbeid knyttet til Trebasert Innovasjonsprogram, inkludert midler til Arena Tre. Administrasjonsmidlene skal brukes til å styrke arbeidet med å få fram gode prosjekter og til profilering av programmet utad. Administrasjonsmidlenes andel av den totale bevilgningen for 2010 vil vurderes på bakgrunn av denne rapporten.

INs hovedoppgave blir å sørge for at den totale virksomheten knyttet til programmet er i tråd med mål og strategier for satsingen. INs ansvar omfatter også den utadrettede virksomheten som er viktig for å skape motivasjon i næringen og en aktiv og oppsøkende holdning hva angår nye prosjekter. Arbeidet forutsettes å skje i samarbeid med fylkesmennene for å optimalisere bruken av etablert kompetanse og nettverk på området. IN bør også legge vekt på å søke kunnskap utenfor Norge, og formidle denne til relevante miljøer.

LMD ønsker at IN gjennomfører en evaluering av programmet i løpet av 2010, og vil komme tilbake til dette i neste års oppdragsbrev.

LMD ber IN om å legge stor vekt på informasjonsvirksomhet også i 2009, både knyttet til søkermulighetene innen programmet og formidling av relevant informasjon om prosjekter og resultater. LMD har mottatt INs kommunikasjonsplan for programmet for 2009.

Med henvisning til punkt 4.3 vedrørende likestilling, oppfordres IN til å legge til rette for å inkludere flere kvinner i prosjekter innenfor trenæringen. LMD ber om at IN i forbindelse med rapportering gjør en vurdering av kvinne-deltagelsen i prosjektene.

LMD anmoder IN om å tilstrebe kortest mulig tid mellom tilsagn om prosjektstøtte og realisering av prosjektet, for å sikre en mest mulig effektiv bruk av midlene under programmet. Ved utgangen av 2009 bør det være samsvar mellom tildelt beløp til prosjekter og den budsjetttramme som programmet har. LMD ønsker å bli holdt løpende informert om forholdet mellom tildelte beløp og budsjetttramme for programmet. For øvrig vises det til rapporteringskalenderen for krav til rapportering.

5.1.3 Skog, klima- og energitiltak

I statsbudsjettet for 2009 er det bevilget 19,2 mill. kr til skog, klima- og energitiltak under kapittel 1149 post 71 Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket. Dette er en ny satsning. I proposisjonen heter det bl.a. (side 130-131): *"St.meld. nr. 34 (2006-2007) Norsk klimapolitikk (Klimameldinga) framhevar skogen si viktige rolle i klimasamanheng. Regjeringa varslar ei auka satsing på fornybar energi, skogplanting og skogkulturtiltak for å få lågare klimagassutslepp og vedvarande høg karbonbinding i norsk skog. Det blir løyvd 19,2 mill. kroner over denne posten til desse formåla i 2009."* Videre heter det: *"Det er ... viktig å gjere det lønnsamt å utnytte anna biomasse enn tømmer, som til dømes greinar og toppar (GROT), til bioenergiformål. Som ledd i oppfylginga av regjeringa sitt mål om auka bruk av bioenergi med 14 TWh, vil ein i ein overgangsfase*

stimulere til auka uttak av råstoff frå skogen ved å gi støtte til produksjon av skogsflis i 2009.”

Departementet har bestemt at 15 mill. kroner av midlene over kapittel 1149 post 71, skal benyttes til en ordning som skal stimulere til økt produksjon av skogsflis. Departementet ber IN forvalte ordningen, og på en slik måte at en koordinering i forhold til Bioenergiprogrammet, sikres.

Ordningen skal favne bredt, det vil si utover Bioenergiprogrammets målområde. Hovedformålet med ordningen skal være todelt:

- ✓ Etablere ny flisproduksjon og nye fliskvaliteter i markedet
- ✓ Bidra til etablering av flere biovarmeanlegg

Videre skal ordningen stimulere til økt bruk av skogsvirke som i liten grad vil konkurrere med eksisterende anvendelse av virke til industri. Det betyr at det er et mål å utnytte virke som i dag ofte betraktes som avfall innenfor tradisjonelle driftsmetoder, eller at lønnsomheten har vært for svak til å utnytte det. Dette omfatter:

- ✓ Tynningsvirke
- ✓ Hogstavfall (GROT)
- ✓ Virke fra rydding av veikanter, kulturlandskap, kraftgater m.v.

LMD vil komme nærmere inn på detaljene i denne ordningen i et eget brev til IN.

5.2 Ordninger under kap. 1150, post 50

Statens landbruksforvaltning (SLF) har det administrative hovedansvaret for Landbrukets Utviklingsfond (LUF), og er ansvarlig for regnskapsføringen. Fondsmidlene kan brukes til tiltak som tar sikte på å styrke og bygge ut næringsgrunnet på landbrukseiendommen. Dette gjelder også om landbrukseiendommen er en del av en kombinert arbeidsplass.

LMD viser til at ESAs henvendelse til departementet angående implementering av statsstøtteregelveket i Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon, Bioenergiprogrammet og bygdeutviklingsmidlene, og til oppfølgingen av denne saken. LMD ber på bakgrunn av dette IN være spesielt oppmerksom på at alle tildelinger som omfattes av statsstøtteregelveket, skjer i tråd med dette.

5.2.1 Verdiskapingsprogram for matproduksjon

Verdiskapingsprogram for matproduksjon (VSP-mat) er et tiårig utviklingsprogram som ble etablert i 2001. Programmets hovedmål er høyere verdiskaping både innenfor primærproduksjon og foredling av mat. Fra 2007 gjelder den nasjonale strategien "Ta landet i bruk!" og LMDs matpolitiske strategi (2008 - 2010) "Smaken av Norge" som strategier for programmet. VSP-mat er nærmere omtalt i St.prp. nr. 69 (2007-2008) Om jordbruksoppjøret 2008.

Tildelingen til VSP-mat, som stilles til disposisjon for IN i 2009, er på 63 mill. kroner.

Som et ledd i et målrettet arbeid for taktskifte innen næringsutvikling, ber LMD IN om å prioritere følgende områder innenfor programmet:

- ✓ *Nyskaping:* Programmet skal bidra til innovasjon og nyskaping på matområdet ved å gi støtte til utviklingsprosjekter i små og mellomstore matbedrifter.
- ✓ *Mobilisering:* På bakgrunn av tilbakemeldinger fra IN og Faglig møtearena mat vil departementet be om at det igangsettes en egen mobilisering innenfor programmet i 2009. Dette arbeidet må koordineres med Fylkesmannen.
- ✓ *Kompetanse:* Arbeidet med å videreutvikle kompetansenettverket er en viktig satsing i VSP-mat. Tilbud innen kompetanseutvikling for matprodusenter må gjøres i samarbeid med de regionale utviklingsaktørene.
- ✓ *Vekstsatsing:* Arbeide med utvikling av små matbedrifter med vekstpotensial og økt markedsadgang for matspesialiteter er viktige satsingsområder i den nasjonale strategien "Ta landet i bruk!". Satsingene må videreutvikles med tilbud knyttet til kompetanseutvikling og rådgiving innenfor områder som er av betydning i en vekstfase. Vekstsatsingen bør inneholde særskilte tiltak knyttet til markedsadgang. I den sammenheng nevnes stimulering til utvikling av produsentdrevne nettverk.

Vekstkapital: LMD mener at det, som en del av satsingen på vekstbedrifter, er nødvendig å utvikle et tilbud om vekstkapital til bedrifter der manglende finansielt grunnlag reduserer muligheten for å vokse. LMD ber derfor IN om, snarest, å utvikle et regelverk for tildeling av vekstkapital, i samråd med departementet. IN må også avklare og legge til rette for at ordningen ikke er i strid med EØS-avtalen. Det avsettes 10 til 15 mill kr innenfor VSP mat i 2009 til "vekstkapital" for bedrifter som deltar i programmets vekstsatsing. Tilbudet om vekstkapital forvaltes av IN sentralt, og tilbudet bør igangsettes i løpet av 1. halvår 2009.

LMD legger vekt på at IN må styrke arbeidet med å koordinere aktivitetene i programmet. IN må sikre at distriktskontorene har tilstrekkelig kunnskap innen de prioriterte områdene i programmet. Samtidig må IN ha god henvisningskompetanse til andre kunnskapskilder. IN må videreføre samarbeidet med Mattilsynet om å forsterke tilsynets kompetansesatsing rettet mot småskalaproduksjon og mattrygghet. Det er viktig å opprettholde og utvikle et godt samarbeid med fylkesmennene og de regionale partnerskapene.

VSP mat er p.t. under evaluering, og IN har ansvaret for å koordinere arbeidet med dette. På bakgrunn av evalueringen, må IN starte arbeidet med å vurdere en mulig videreføring av virkemidler til utvikling av småskala matproduksjon og produksjon av norske matspesialiteter. Det legges vekt på at Faglig møtearena mat involveres i dette arbeidet.

LMD forutsetter at de administrative ressurser som stilles til disposisjon for forvaltningen av ordningen sikrer en aktivitet som står i forhold til midlene som stilles til disposisjon innenfor programmet for 2009. Inntil 4,7 mill. kroner av beløpet settes av til operativt og administrativt arbeid. Sekretariatet i IN skal koordinere forvaltningen av programmet, herunder arbeidet med Faglig møtearena mat.

5.2.2 Sentrale BU-midler

I jordbruksoppkjøret 2008 ble det satt av 21 mill. kroner til sentrale BU-midler, hvorav om lag halvparten fordeles i separat møte mellom avtalepartene. Søknader om sentrale BU-midler sendes IN for saksforberedelse til møte med avtalepartene.

5.2.3 Utviklingsprogram for frukt og grønt

Det ble i jordbruksforhandlingene 2007 enighet om å sette av tilbakeførte reguleringsmidler til bl.a. investeringsstøtte til fruktpakkerier.

Prosjektene underlegges en økonomisk/forretningsmessig vurdering som må sees i sammenheng med tidligere investeringsstøtte i andre deler av landet. Det legges til grunn at IN vurderer og tar stilling til prosjektene. For øvrig legges det opp til en tilsvarende behandling som for de sentrale BU-midlene, hvor endelig tildeling gjøres i samråd med avtalepartene.

5.2.4 Utviklingsprogram for grønt reiseliv

Det er satt av 18 mill. kroner til videreføring av arbeidet med utviklingsprogrammet for grønt reiseliv i Norge i 2009.

Faglig møtearena reiseliv har konkretisert innholdet i programmet, og LMD ber IN koordinere programmet i samsvar med programnotat godkjent av avtalepartene, og signaler gitt i den nasjonale strategien for næringsutvikling "Ta landet i bruk!".

LMD ber IN arbeide for at utviklingsprogrammet bidrar til at eksisterende bygdeutviklingstilbud forbedres, og nye tilbud etableres, i tråd med etterspørselen i markedet. De prioriterte arbeidsområdene bør opprettholdes. LMD ber IN fortsette arbeidet med å markedsføre programmet på en måte som bedrer pågangen av relevante prosjektsøknader. IN bes også jobbe for å gjøre programmet kjent i det øvrige virkemiddelapparatet og blant næringsutøvere. Når det gjelder kompetanseutvikling, er det spesielt viktig at IN samarbeider med næringsorganisasjonene for å sørge for relevante og dekkende tilbud.

I forbindelse med regjeringens behandling av NHDs strategi for reiselivsnæringen "Verdifulle opplevelser", ble det fattet beslutning om at "Regjeringen er innstilt på at IN kan delta i ett eller flere prosjekter der frivillig fellesgodefinansiering er en del av finansieringen av prosjektet." LMD ber IN vurdere denne muligheten også i forhold til aktiviteter delfinansiert av utviklingsprogram for grønt reiseliv.

LMD forutsetter at det stilles tilstrekkelig administrative ressurser til disposisjon for ordningen slik at ønsket aktivitet oppnås. Inntil 0, 2 mill. kroner av beløpet kan disponeres til drift av Faglig møtearena reiseliv.

5.2.5 Bioenergiprogrammet

Det er for 2009 avsatt 35 mill. kroner til Bioenergiprogrammet over Landbrukets utviklingsfond. LMD stiller hele beløpet til disposisjon for IN til videre forvaltning av programmet.

LMD legger til grunn at programmet videreføres med basis i de samme hovedmålene som i 2008, herunder skal klima og energigevinstene vektlegges. Det vises i denne sammenheng til St. meld. nr. 34 (2006-2007) Om norsk klimapolitikk, som gir generelle signaler om regjeringens satsing på bioenergi, og til St.prp. nr. 69 (2007-2008) Om jordbruksoppkjøret 2008.

IN skal forholde seg til dette oppdragsbrevet og de viktigste styringsdokumentene; rapport fra arbeidsgruppen som utredet ordningen i 2002 og senere brev fra LMD som presiserer målområdene for programmet, samt den nasjonale strategien for næringsutvikling "Ta landet i bruk!".

Når det gjelder støtte til energiomleggingen i veksthus, jf brev av 28.06.2007, fastsettes det ikke noen egen ramme for dette målområdet. Biogass kom inn som et nytt satsingsområde for LMD fra 2007, jf. etableringen av et Utviklingsprogram for klimatiltak under Jordbruksavtalen 2007. I vurderingen av biogassprosjekter skal den helhetlige miljøgevinsten tillegges vekt i tillegg til de vanlige energi- og lønnsomhetskriteriene. Investeringstøtte for å fremme pilotprosjekter på biogass må sees i sammenheng med eventuelle utviklingsprosjekter på temaet i Utviklingsprogrammet for klimatiltak over jordbruksavtalen. Det er ønskelig å få på plass noen flere pilotanlegg for å kunne vurdere ulike teknologiløsninger og virkninger ved ulike klimatiske forutsetninger og ulike driftsløsninger.

LMD sendte i juni 2008 en notifikasjon av bioenergiprogrammet etter ESAs retningslinjer for statsstøtte til miljøtiltak. LMD har signalisert til ESA at det legges opp til en endring i programmets formål, der det legges større vekt på miljø- og energigevinster og at det foretas en utvidelse av målgruppen. Vi avventer ESAs behandling av notifikasjonen. IN kan ikke utbetale annen støtte enn støtte i henhold til gruppeunntak for FoU-støtte til små og mellomstore bedrifter og bagatellmessig støtte inntil notifikasjonen er avklart. Vi viser til brev fra departementet til IN av 17. november 2008 om det nye generelle gruppeunntaket som trådte i kraft i Norge fra november 2008.

LMD legger til grunn at IN i forvaltningen av bioenergiprogrammet fortsatt sikrer en samordning i forhold til ENOVAs kompetanse og virkemidler innen området. IN må også benytte seg av den kompetanse og det nettverk fylkesmennene har innenfor

bioenergiområdet. I tillegg til at det er en åpen søknadsbasert ordning, bør det arbeides aktivt for å nå tiltak/prosjekter som allerede er i ferd med å utvikles. IN bør også framover legge vekt på å sikre en tilfredsstillende aktivitet i alle geografiske områder eller fylker.

LMD forutsetter at de administrative ressurser som stilles til disposisjon for forvaltningen av ordningen sikrer en aktivitet som står i forhold til midlene som stilles til disposisjon innenfor programmet for 2009. For 2009 blir det stilt disponibelt 3,5 millioner til operativt og administrativt arbeid med programmet, herunder arbeidet med Faglig møtearena bioenergi. Beløpet skal blant annet dekke kostnadene ved å opprette en ny stilling, som skal brukes på utvikling og aktivitetsskapende arbeid. LMD anmoder IN om å tilstrebe kortest mulig tid mellom tilsagn om prosjektstøtte og realisering av prosjektet, for å sikre en mest mulig effektiv bruk av midlene under programmet.

LMD viser for øvrig til at institusjoner på Ås har etablert et Senter for bioenergiforskning. Norsk institutt for skog og landskap deltar i dette. LMD legger til grunn at det etablerte samarbeidet mellom Skog og landskap og IN videreføres og utvikles i 2009.

5.2.6 Fylkesvise BU-midler

De fylkesvise BU-midlene forvaltes etter Forskrift om midler til bygdeutvikling. Forskriften vil fra 2009 bli endret i henhold til de endringer det ble enighet om i jordbruksavtalen 2008. En del av disse endringene er å tydeliggjøre det todelte formålet med BU-midlene. Denne endringen vil også kunne ha innvirkning på andre bestemmelser i forskriften, uten at dette vil innebære store materielle endringer. Det vil i løpet av våren 2009 bli foretatt en grundigere gjennomgang av hele forskriften. Gjennomgangen vil bli sett i sammenheng med den totale gjennomgangen av LUF-ordningenes regelverk. LMD ber IN om evt. å bistå i dette arbeidet.

IN får oppdragsbrev fra fylkesmennene som beskriver hvordan de bedriftsrettede BU-midlene skal forvaltes.

For å kunne forvalte midlene slik at de på en best mulig måte oppfyller nasjonale landbrukspolitiske mål, må IN som tidligere sette seg grundig inn i sentrale landbrukspolitiske dokumenter (for eksempel St.prp. nr.69 (2007-2008) Om jordbruksoppgjøret 2008 og St.prp. nr. 1 (2008-2009) Landbruks- og matdepartementet).

I jordbruksforhandlingene 2008 ble det enighet om å øke rammen for fylkesvise BU-midler med 20 mill. kroner, til 400 mill. kroner. Økningen er forbeholdt bedriftsrettede tiltak.

Det er øremerket 10 mill. kroner til et investeringsprogram i eggsektoren i forbindelse med innføring av forbud mot å holde verpehøns i tradisjonelle bur.

Investeringsprogrammet skal omfatte både konvensjonell drift og omlegging til økologisk drift. Midlene skal forvaltes sammen med de fylkesvise BU-midlene, i henhold til rundskriv om fordeling av fylkesvise BU-midler for 2009. Rundskrivet sendes ut tidlig i 2009.

LMD legger til grunn at investeringsmidlene fordeles på en slik måte at de bidrar til en variert bruksstruktur, jf. også den nasjonale strategien for næringsutvikling. Det vises videre til protokoll fra jordbruksoppkjøret 2008, der partene understreket at det ikke skal være noen nedre grense for størrelsen på støttebeløp for de fylkesvise BU-midlene. Det er særlig viktig at dette tas hensyn til når det gjelder saueholdet, der strukturen gjennomgående er slik at de fleste prosjekter vil kunne framstå som relativt små i arbeidsmessig sammenheng og på annen måte.

Forsøket med regional forvaltning av BU-midler i Oppland er forlenget, og vil vare til og med 2009. Forsøket omfatter regionene Valdres og Nord-Gudbrandsdal. INs klagenemnd vil fortsatt fungere som klageinstans i forsøksperioden.

BU-midlene skal inngå i INs kundeundersøkelser.

IN har ansvaret for tildeling av nasjonal og fylkesvise BU-priser for 2009.

Utlånsrammen for rentestøtteordningen videreføres for 2009 med 700 mill. kroner. Det er enkelte år foretatt en omfordeling av rentestøtte mellom fylkene på slutten av året, ettersom det har vært ulik etterspørsel etter tilbudet. I 2009 vil det bli foretatt en tilsvarende gjennomgang av ubrukte rammer for rentestøtte midt i året, og det vil bli foretatt omfordelig dersom det viser seg å være stort omfang av ubenyttede rammer i enkelte fylker. Nivået på rentestøtten fastsettes av IN en gang pr år for alle lån som er inne i rentestøtteordningen. Rentestøtten skal være 50 pst. av *Risikofri rente 3 år stat (ST4X)* for foregående år.

5.2.7 Overføring til Samisk utviklingsfond (SUF)

I jordbruksoppkjøret 2008 ble det enighet om å overføre 2 mill. kroner til SUF i 2009. Det ble forutsatt et tett samarbeid mellom SUF, IN og fylkesmennene i Finnmark og Troms for å få best mulig effekt av midlene til næringsutvikling i disse fylkene. LMD legger til grunn av IN følger opp dette, og at skisserte rapporter blir lagt fram i forkant av forhandlingene i 2009.

5.3 Ordninger under kap. 1151, post 51

Reindriftens utviklingsfond (RUF) skal bidra til å utvikle økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft i reindriften, herunder stimulere til oppbygging av stabile miljøer og strukturer i næringen som resulterer i utvikling av menneskelige ressurser, balansert bruk av naturgrunnlaget og full utnyttelse av produksjonspotensialet i reinflokkene.

IN skal bidra til en livskraftig reindriftsnæring innenfor de rammer som ressursgrunnlaget setter. Dette innebærer en aktiv oppfølging av de oppgavene som er direkte tillagt gjennom reindrifftsavtaleforhandlingene. Videre vises det til de muligheter som ligger i at reindriften også er søknadsberettiget til andre støtteordninger fra IN, herunder støtte fra VSP-mat.

5.3.1 Verdiskapingsprogrammet for reindrift

Verdiskapingsprogrammet for reindrift ble startet opp 01.07.2001, jf. St.prp. nr. 70 (2000-2001) *Om reinsdriftsavtalen 2001-2002*. Formålet med programmet er å øke verdiskapingen i næringen slik at denne kommer utøverne til gode ved å øke inntekten til reineier. Det er viktig at programmet utvikles slik at næringens spesifikke utfordringer imøtekommes. Verdiskapingsprogrammet må sees i sammenheng med St. meld. nr. 28 (1991-92), *En bærekraftig reindrift*, og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1991-92).

Ved forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2007/2008 ble avtalepartene enige om at VSP-rein skulle evalueres. IN fikk i oppdrag å gjennomføre evalueringen. Med bakgrunn i evalueringsrapporten og erfaringene med programmet, ble avtalepartene enige om enkelte justeringer i forhold til programmets satsingsområder og administrasjon.

Hovedmålet, å øke verdiskapingen i reindriften slik at det kommer reineier til gode, videreføres. I tillegg videreføres programmets delmål:

- ✓ Å bidra til at reineier gis muligheter til å øke sin inntjening gjennom å ta ansvaret for en større del av verdiskapingen selv.
- ✓ Å sikre at tradisjonell kunnskap som gir produktene en høyere verdi i markedet kommer til anvendelse.
- ✓ Å revitalisere tradisjonelle bearbeidingsformer av bl.a. matprodukter og å presentere disse for markedet.
- ✓ Å legge til rette for at større volum av reinprodukter av høy kvalitet når markeder med høy betalingsvillighet.

Med bakgrunn i målet om å øke inntjeningen i reindriften og derigjennom bl.a. legge til rette for bruk av reinens biprodukter, innføres et nytt delmål:

- ✓ Å bidra til å øke inntjeningen av den enkelte rein ved bruk av reinens biprodukter.

Ved at det er kvinnene som i hovedsak står for bruk av reinens biprodukter til bl.a. duodjiproduksjon, vil et slikt delmål bidra til økt oppmerksomhet omkring reindriftskvinnene og deres deltagelse for økt verdiskaping i reindriften.

Selv om markedssituasjonen for reinkjøtt har bedret seg de siste årene, påvirkes reinkjøttbransjen av mange ulike forhold som gir ulike utfordringer og muligheter for økt verdiskaping. Fortsatt er det sentralt å videreutvikle samarbeidet mellom sentrale aktører innenfor produksjon, slakting og omsetning av reinkjøtt. En koordinering av

slaktingen er sentralt for å utnytte slaktekapasiteten og sikre markedet en forutsigbarhet på levering av reinprodukter. I tillegg er det viktig med fortsatt markedsbasert produktutvikling, og at det blir etablert en standardisering i forhold til nedskjæring og pakking av reinkjøtt som tilfredsstillende markedets krav og behov. Dette betinger både videreutvikling av kompetanse, samt satsinger for å få bygd opp og tilpasset nedskjærings- og videreforedlingsanlegg slik at de tilfredsstillende dagens krav til rasjonelle løsninger og trygg mat.

I forhold til evalueringsrapporten trekkes særlig frem behovet for en videreutvikling av de videreforedlingsanleggene som er etablert. I dag fungerer flere av disse som nedskjæringsanlegg, uten at anleggene benyttes i vesentlig grad til bearbeiding av produktene for økt verdiskaping. Videre understrekes anbefalingene om at det foreligger et ytterligere behov for vektlegging av markedskompetanse og markedsarbeid for å lykkes med å nå målene for programmet. Nye etablerte bedrifter og bedrifter under videreutvikling bør gjennomføre grundige markedsanalyser i forhold til de markedene de ønsker å etablere seg i, og hvilke produkter som etterspørres.

Når det gjelder administrasjonen av ordningen, viser evalueringsrapporten til at det er behov for en bedre oppfølging overfor styringsgruppen. I den forbindelse er det sentralt at styringsgruppen benyttes i forbindelse med utarbeidelse av programmets strategier og programmets handlingsplaner.

For 2009 er det satt av 7,7 mill. kroner til verdiskapingsprogrammet, hvorav inntil 1,2 mill. kroner er øremerket operativt og administrativt arbeid knyttet til programmet. Dette er tilsvarende bevilgning som i Reindriftsavtalen 2007/2008.

5.3.2 Ordningen med konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part

Ordningen med konfliktforebyggende tiltak er regulert gjennom Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part.

Avsetningen fra Reindriften utviklingsfond (RUF) til konfliktforebyggende tiltak for 2009 er på 1,4 mill. kroner (fastsatt i Reindriftsavtalen for 2008/2009). Dette er tilsvarende bevilgning som i 2008.

Ordningen finansieres med midler både fra RUF og LUF. LUF-delen finansieres over de sentrale BU-midlene.

5.4 Kap. 2421 (NHD) Lavrisikolåneordningen - Lån til landbruksformål

IN kan som tidligere gi lån til landbruksformål innenfor rammen for Lavrisikolåneordningen. Lån kan gis til både næringsformål og boligformål. Det er viktig at IN i sin rapportering og statistikkføring fortsatt opprettholder et skille mellom

boligformål og næringsformål. Som næringslån regnes også rentebærende lån til miljøtiltak i landbruket.

5.5 Nærmere om utvalgte områder

Omtalen peker på en del viktige områder for 2009. Omtalen er ikke uttømmende, og må sees i sammenheng med bl.a. St.prp. nr.1 (2008-2009), St.prp. nr.69 (2007-2008) *Om jordbruksoppgjøret 2008* og St. prp. nr. 63 (2007-2008) *Om Reindriftsavtalen 2008/2009*. IN bør også ta en initierende rolle innenfor sine virksomhetsområder.

5.5.1 Kommunene som førstelinje for småskala næringsutvikling og entreprenørskap

Det er viktig at kommunene aktivt tilrettelegger for næringsutvikling. Det kan være et konkurransefortrinn når det gjelder å trekke til seg næringsliv og innbyggere. Derfor bør kommunene sette næringsutvikling og entreprenørskap på den kommunale dagsorden.

KRD, LMD, FKD og NHD viderefører og styrker arbeidet med en nasjonal tverrdepartemental satsing på kommunene som førstelinje for småskala næringsutvikling og entreprenørskap. Satsingen skal særlig ha fokus på marin- og landbruksbasert næringsutvikling, samt næringsutvikling i distriktene. Det skal utvikles en kundenær førstelinje som gir et mer helhetlig tilbud enn hva som finnes i mange kommuner i dag.

Målet med satsingen er å legge til rette for økt vekst, sysselsetting, verdiskaping og eiendoms- og bosettingstiltak i kommunene bygget på lokale fortrinn og muligheter ved å styrke kommunenes kompetanse innen næringsutvikling, stimulere til interkommunalt samarbeid, nettverksbygging og erfaringsutveksling. Arbeidet skal ses i sammenheng med regjeringens satsing på kommunale næringsfond. Kommunale næringsfond gir kommunene et virkemiddel til å bidra til sysselsetting og verdiskaping. Et viktig siktemål er å gjøre hverdagen enklest mulig for bedriftene og stimulere til mer næringsvennlige kommuner.

De regionale partnerskapene, fylkeskommunene, Innovasjon Norge og fylkesmannen skal i samarbeid med kommunene avklare innretning av arbeidet med hvordan kommunene som førstelinjetjeneste skal bidra til næringsutvikling i de ulike fylker. Det forutsettes at det er god kontakt mellom IN som operatør av satsingen og de berørte departementene slik at resultatene og erfaringene fra satsingen kan brukes i departementenes løpende arbeid på området.

LMD bevilger 2 mill kroner til prosjektet, finansiert over sentrale BU-midler, kap 1150 post 50. Den videre konkretiseringen av bruken av pengene skal skje i dialog mellom departementet og IN

5.5.2 Inkubatorprogram for mat- og naturbaserte næringer

Det vil, med utgangspunkt i erfaringer knyttet til pilotprosjekter i Verdal, Hamar og Stavanger, bli etablert et nasjonalt inkubatorprogram for mat- og naturbaserte næringer fra 2009. Målet er å øke etableringstakten, overlevelseskraften og vekstraten til nye virksomheter innen mat- og naturbasert næring. SIVA er programansvarlig, og programmet utvikles og driftes i samarbeid med IN og regionale næringsaktører. Det forutsettes at programmet finansieres av regionale myndigheter, Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og LMD. Den årlige støtten fra LMD innvilges fra VSP mat og skal tilsvare den støtten som KRD øremerker til programmet i oppdragsbrevet til SIVA. For 2009 vil dette utgjøre 2 mill. kroner.

5.5.3 Internationale Grüne Woche

IN har i flere år lagt ned et betydelig arbeid i forbindelse med den norske deltakelsen på Internationale Grüne Woche (IGW) i Berlin. LMD ber IN fortsette sitt arbeid med IGW i samarbeid med LMD og innleid prosjektleder. IGW er den største markeringen av norsk mat og reiseliv i utlandet som LMD er involvert i, og messedeltakelsen har utviklet seg til å bli en funksjonell arena for politiske møter, pressekonferanser og dialogmøter med næringslivet. Det kan være aktuelt for IN, i samråd med LMD, å vurdere deler av arbeidet satt ut til ekstern aktør.

5.5.4 Matstreif i Oslo

LMD ber om at det med utgangspunkt i erfaringene fra Matstreif, arrangeres et matstreif i Oslo også i 2009. Det operative ansvaret for gjennomføring av matfestivalen legges til IN. Utsetting av prosjektledelsen av arrangementet kan vurderes, i samråd med LMD.

5.5.5 Andre aktiviteter på matområdet

LMD tar sikte på å videreføre Ganefart hvert andre år, og vurderer tilknyttede aktiviteter i de årene det ikke arrangeres. LMD ber om at IN bidrar i dette arbeidet på samme måte som tidligere år.

Smakens Uke vil bli videreført i 2009. Samarbeidsaktørene på dette området er først og fremst opplysningskontorene i landbruket. IN har deltatt i styringsgruppen i prosjektet. LMD legger likevel til grunn at IN deltar i arbeidet med Smakens uke på tilsvarende nivå.

5.5.6 Innlandsfisk

LMD iverksatte i 2008 et 5-årig utviklingsprogram for innlandsfiske. Programmet skal arbeide med sikte på å utvikle tre umodne verdikjeder til velfungerende næringer med et større utbud av kvalitetssikrede produkter innenfor:

- ✓ Næringsfiske
- ✓ Innlandsfiskeoppdrett
- ✓ Fisketurisme

IN deltar som observatør i styringsgruppen for utviklingsprogrammet.

5.5.7 Frukt og bær – reiseliv – kulturlandskap

Det ble ved jordbruksforhandlingene 2007 enighet om å sette i gang en 5-årig satsing på frukt og bær – kulturlandskap – reiseliv på Vestlandet. Det er sendt oppdragsbrev til fylkesmennene i de involverte fylker, og satsingen blir ledet fra fylkesmannsembetet i Sogn og Fjordane. LMD legger til grunn at IN er involvert i arbeidet på regionalt nivå.

5.5.8 E-sporing fagpiloter

I jordbruksavtalen 2008 ble det satt av 3 mill. kroner til medfinansiering av utviklings- og administrasjonsoppgaver knyttet til arbeidet med pilotprosjektene. Målet er å etablere en nasjonal, elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon i matproduksjonskjeden innen utgangen av 2010. LMD er ansvarlig for prosjektene, men legger til grunn at IN bistår med vurderinger av prosjektene knyttet til oppbygning og kostnadsstruktur.

5.5.9 Nyetableringer i landbruket

For å øke fleksibiliteten i kvoteordningen for melk ble partene i jordbruksforhandlingene 2008 enige om å innføre en ordning for nyetablering av melkeproduksjon. SLF skal behandle søknadene i samråd med fylkesmennene og IN. LMD viser til den oppfølging som disse partene har hatt av denne saken.

6. NÆRMERE OMTALE AV TILDELINGEN FOR 2009

6.1 Kap 1150 Post 50 – Fondsavsetninger

Statens landbruksforvaltning (SLF) har det administrative hovedansvaret for LUF, jf. St.prp. nr.1 Tillegg nr. 3 (1999-2000). For LUF-ordninger som skal forvaltes av IN, legges det opp til periodisk overføring (4-6 ganger pr år) av midler fra fondet til IN, som utbetaler og regnskapsfører tilskudd/lån og mottar og regnskapsfører inntekter fra avdrag på lån. IN må videreføre sin kontakt med SLF når det gjelder regnskap og overføring av midler.

6.2 Kapittel 1151 Post 51 – Tilskudd Utviklings- og investeringsfondet for rein (RUF)

På bakgrunn av kvartalsvise rapporter vil IN få refusjon fra RUF til konfliktforebyggende tiltak. Refusjonen vil bli effektivert av Reindriftsforvaltningen i Alta.

Utbetaling av midler til verdiskapingsprogram for reindrift vil skje etter anmodning fra IN til Reindriftsforvaltningen. LMD ber i denne sammenheng IN prioritere denne

regnskapsmessige oppfølgingen slik at overføringene i større grad kan skje i takt med den faktiske utviklingen i programmet.

6.3 Administrasjon

Administrasjonsbevilgningen fra Nærings- og handelsdepartementet (NHD) skal dekke utviklingsoppgaver som ble overført til SND fra og med 2004. Det har skjedd en viss endring i oppgaveporteføljen som følge av endring i politiske signaler. Fra og med 2008 er det åpnet for å belaste enkelte av LUF-ordningene med administrasjonskostnader.

For 2009 kan følgende trekkes fra LUF til dekking av administrasjonsutgifter:

- ✓ Delfinansiering av kundeeffektundersøkelsene
- ✓ Reskontrohåndtering av BU-lån og rentestøtte
- ✓ Arbeid med Internationale Grüne Woche
- ✓ Arbeid med Matstreif i Oslo
- ✓ Faglig møtearena Inn på tunet

Til sammen for disse ordningene kan det belastes inntil 1,8 mill. kroner.

For øvrig gis IN anledning til å trekke følgende på de enkelte ordningene:

- ✓ Trebasert innovasjonsprogram inntil 3,5 mill. kroner
- ✓ VSP mat inntil 4,7 mill. kroner
- ✓ Bioenergiprogrammet inntil 3,5 mill. kroner
- ✓ Utviklingsprogram for grønt reiseliv inntil 0,2 mill. kroner
- ✓ VSP reindrift inntil 1,2 mill. kroner

LMD ber om at IN i 2010 oversender en rapport om bruken av midler til administrasjon for 2009.

7. RAPPORTERING

Det vil i 2009 bli avviklet 2 styringsmøter mellom LMD og IN. LMD vil videreutvikle kontaktutvalget mellom LMD, fylkesmannen og IN (minimum to møter pr år). Møter utover dette vil bli avviklet etter behov.

IN skal to ganger i løpet av 2009 orientere LMD om planlagte og gjennomførte aktiviteter på følgende områder:

- ✓ Arbeid med ungdom og likestilling i landbruket
- ✓ Trebasert innovasjonsprogram
- ✓ Verdiskapingsprogram for matproduksjon
- ✓ Bioenergiprogrammet
- ✓ Utviklingsprogram for grønt reiseliv
- ✓ Verdiskapingsprogram for reindrift
- ✓ Arbeid med "Inn på tunet"
- ✓ Innlandet 2010

- ✓ Arbeid knyttet til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og jordbruk

IN skal rapportere til LMD på bruken av virkemidlene i tråd med rapporteringskalenderen for 2009.

Følgende områder rapporteres særskilt til LMD:

- ✓ *1. februar 2009: Foreløpig rapport om bruk av jordbruksavtalemidler i 2008.* Tallmessig rapportering over fylkesvise og sentrale BU-midler, VSP-mat og Bioenergiprogrammet.
- ✓ *16. mars 2009: Rapport om bruk av jordbruksavtalemidler i 2008.* Det bes om en fullstendig rapportering over bruken av jordbruksavtalemidlene i 2008. Rapporten omfatter sentrale og fylkesvise BU-midler, derunder BU-midler forvaltet av fylkesmennene, samt midlene over VSP-mat og Bioenergiprogrammet. Det rapporteres for øvrig på samme måte som i 2008.
- ✓ *20. november 2009: Bakgrunnsmateriale om VSP-rein og konfliktforebyggende tiltak LMD og Norsk Reindriftssamer Landsforbund (NRL).* Rapporteringen skal omfatte vurdering av midler til VSP-rein og konfliktforebyggende tiltak for reindriftsavtalen 2009/2010, foreløpige regnskaper per 1. november for VSP-rein og foreløpige rapporter som gir en oversikt over hvilke tiltak som har fått støtte og lokaliseringen av disse, samt en oversikt over forventede utbetalinger inneværende år og en oversikt over innkomne søknader til behandling kommende år.

8. ØKONOMIFORVALTNINGEN

Landbruks- og matdepartementet tar forbehold om at departementet og Riksrevisjonen kan utføre kontroll med at midlene nyttes i henhold til de forutsetninger som blir gitt i dette brevet, jf. Bevilgningsreglementets § 17.

Med hilsen

Leif Forsell e.f.
ekspedisjonssjef

Anne Marie Glosli
avdelingsdirektør

Vedlegg: Rapporteringskalender 2009

Kopi:

Nærings- og handelsdepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet

Fiskeri- og kystdepartementet

Utenriksdepartementet

Statens landbruksforvaltning

Riksrevisjonen

Vedlegg

KALENDER FOR RAPPORTERING 2009

Statsbudsjett, nasjonalbudsjett og statsregnskap

Dette vedlegget sammenfatter kjente rapporteringskrav og tidsfrister knyttet til statsbudsjett, nasjonalbudsjett, statsregnskap og mål- og resultatstyringssystem (MRS-system) i 2009 for Innovasjon Norge (IN) fra Nærings- og handelsdepartementet (NHD), Kommunal- og regionaldepartementet (KRD), Fiskeri- og kystdepartementet (FKD), Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Miljøverndepartementet (MD). Kronologisk oversikt over samtlige tidsfrister er tatt inn bakerst. I tillegg følger en egen kalender med oppsummering av spesifikk rapportering til departementene i henhold til oppdragsbrevene for 2009.

Rapporteringsbehovet kan endre seg blant annet som følge av at behovene til NHD, KRD, FKD, LMD og MD endres. IN og de øvrige departementene skal i slike tilfeller bli særskilt informert.

Rapporteringsbehov knyttet til eventuelle nye oppdrag som legges til IN skal så langt som mulig tilpasses strukturen i og nytte de samme indikatorer som inngår i MRS-systemet. Eventuelle rapporteringsbehov som krever registrering av data som ikke inngår i dette, skal avtales særskilt.

Rapportering knyttet til særskilte aktiviteter oversendes det ansvarlige departementet, mens rapportering knyttet til hele eller større deler av virksomheten oversendes alle de fem departementene.

Rapporteringen er delt inn i følgende hovedgrupper:

1. Helårsrapportering for 2008.
2. Den løpende virksomheten for 2009.
3. Budsjettprosessen for 2010 og langtidsbudsjettet.
4. Budsjettprosessen for 2011.
5. Rapporteringsfrister.

1. HELÅRSRAPPORTERING FOR 2008

4. februar 2009. Kapitalregnskapet for 2008 (NHD; kopi KRD, MD)

Vi ber om oversikter med inngående balanse, bevegelser i løpet av året og utgående balanse for eiendeler og forpliktelser i tråd med de oppgaver som er utarbeidet de senere år. Inngående balanse 2008 må være lik utgående balanse 2007. Det vises til eget brev fra NHD om innrapportering til statsregnskapet for 2008 med vedlegg (ikke sendt enda).

Februar 2008. Statsregnskapet 2008 (NHD, KRD, FKD, LMD, MD)

a) Diverse rapportering, frist 6. februar

- Statsgarantier: Vi viser til eget brev fra NHD om innrapportering til statsregnskapet for 2008 (ikke sendt ennå) og rundskrivet fra Finansdepartementet (FIN) som skal

vedlegges det. Oversikten skal inneholde samlet ansvar per 1.1.2008, økning og nedgang i garantiansvaret i løpet av året og samlet ansvar per 31.12.2008. Videre skal den inneholde oversikt over utbetalinger pga. tap i løpet av året.

- Tilsagnsfullmakter: Settes opp etter mønster av det trykte statsregnskapet for 2007. Gjelder fullmakt knyttet til FoU-kontrakter (kap. 2421, post 72).

b) Forklaringer, frist 12. februar

Som tidligere skal forklaringene utarbeides på postnivå, og det skal redegjøres for "ikke uvesentlige" avvik mellom budsjett og regnskap, også for inntektskapitlene. Som en hovedregel bør det gis forklaring på alle avvik større enn +/- 5 pst., men spesielle forhold kan tilsi at også mindre avvik skal forklares. Det skal legges spesiell vekt på å forklare avvik som skyldes endringer i tiltakenes/ytelsenes sammensetning, omfang eller kvalitet. For øvrig vises det til NHDs brev om innrapportering til statsregnskapet for 2008 med vedlegg (ikke sendt enda). Det avklares bilateralt med de berørte departementer hvilke poster selskapet skal utarbeide forklaringer på.

16. februar 2009. Forsinket månedsrapport fra desember 2008 (NHD, KRD, FKD, LMD, MD)

Rapporten skal vise rammer, totalt forbruk og prosentvis forbruk av de totale rammene for hvert enkelt virkemiddel.

27. april 2009. Årsrapportering for 2008 (NHD, KRD, FKD, LMD, MD)

Det skal avlegges årsregnskap og årsberetning i henhold til regnskapsloven. I tillegg skal det utarbeides en årsrapport for virksomheten basert på de krav som følger av MRS-systemet. Dette omfatter rapportering på effekt- og aktivitetsindikatorer knyttet til delmål og operative mål (vedlagt), rapportering på generelle føringer og hensyn IN skal ivareta, rapportering på spesielle aktiviteter (programmer, satsinger m.v.) og rapportering på ressursinnsatsen knyttet til departementenes budsjettposter. Samlet og for hvert enkelt virkemiddel skal det rapporteres på målgrupper og fokusområder som beskrevet i MRS-systemet. I tillegg skal tilsagn om lån, garantier og tilskudd fordeles på næring og fylke. Departementene ber IN om å knytte relativt utfyllende kommentarer og vurderinger til de opplysningene vi har bedt om ovenfor.

I tillegg skal IN rapportere særskilt på følgende ordning:

Strukturfondet: Kap. 1050 post 76 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten (FKD)

Etter at hver tildelingsrunde er avsluttet skal det utarbeides oversikt over:

- Søknader.
- Tilsagn.
- Faktisk gjennomførte/utbetalte saker.

Rapportene skal spesifiseres på følgende parametere:

- Fylke.
- Fartøynavn og merke.

- Hjemmelslengde.
- Konsesjoner og deltakeradganger.

Landsdekkende innovasjonslån og tilskudd (kap. 2421, post 50) og distriktsrettet lån og tilskudd (kap. 551, post 60) (NHD, KRD)

Rapporten skal gi opplysninger om:

- Andel av prosjektenes totale finansieringsbehov som finansieres med hhv. lån og tilskudd.
- Akkumulert tapsprosent av tapsfond for innovasjonslåneordningene. Vurdering av tapsfondenes tilstrekkelighet i forhold til risikonivået i porteføljen.
- Resultatregnskap for 2007 og balanseoppstilling per 31.12.2007 for grunnfinansierings- og innovasjonslåneordningene.

Kap 2421, post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter (NHD)

Rapporten skal gi opplysninger om:

- Hvor stor andel av prosjektene representerer nye samarbeidsrelasjoner.
- Antall innvilgede kontrakter i perioden, innvilget totalbeløp, gjennomsnittlig tilskudd per innvilget kontrakt og gjennomsnittlig andel støtte fra selskapet av totalt kontraktsbeløp, dvs. i hvilket omfang tilskuddet fra selskapet har utløst annen kapital.
- Fordelingen av inngåtte kontrakter mellom prosjekter med privat og offentlig kundepart.
- Fordelingen av inngåtte kontrakter og innvilget beløp i perioden på bransjer/forretningsområder og bedriftsstørrelse.
- Arbeidet med fokusert satsing på større prosjekter innenfor prioriterte områder.
- Hvordan ordningen er benyttet til å stimulere næringsutvikling i helsesektoren.
- Arbeidet med å stimulere til industriutvikling i forbindelse med forsvarsanskaffelser og gjenkjøp.
- Antall prosjekter i samarbeid med utenlandsk bedrift.

Kap 2421, post 79 Maritim utvikling (NHD)

Rapporten skal, som beskrevet i regelverket for posten, gi opplysninger om:

- Antall prosjekter som har fått støtte.
- Prosjektkategori (utviklingsaktiviteter før konkurransestadiet, tekniske forstudier, utvikling og design av ny type fartøy/prototyp, utvikling av nye komponenter og systemer eller nye prosesser og andre).
- Antall deltagere i prosjektene.
- Type deltagere (verft, utstysleverandører, rederier, forskningsmiljøer, tjeneste- og konsulentmiljøer, utenlandske bedrifter eller store, mellomstore og små bedrifter).
- Insentiveffekten målt i kvantifiserbare faktorer (for eksempel endringer i ressurser brukt på FoU, i antallet personer som er tilknyttet FoU-aktiviteter og i ressurser brukt til FoU som en andel av total omsetning).

Investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa (NHD)

Rapporten skal inneholde:

- Oversikter over egenkapitalinvesteringer fordelt på områder hva angår Investeringsfond for Nordvest-Russland og land hva angår Investeringsfond for Øst-Europa.
- Avkastning på foretatte investeringer ut fra forventet risiko og lønnsomhet. For prosjekter som ligger fram i tid, skal det gis en vurdering av den usikkerheten som er knyttet til disse anslagene.
- Regnskapsrapport. Det skal fremgå om prosjektene har mottatt annen støtte fra selskapet og/eller har vært gjenstand for annen statlig medvirkning.
- Samspillet mellom investeringsfondene og andre finansinstitusjoner, inklusive hvilke områder det er lagt opp til samarbeid med og de konkrete resultatene en har høstet fra dette samarbeidet.

Fond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland (NHD)

IN skal rapportere på om målene for ordningen er nådd. Det skal særlig vektlegges i hvilken utstrekning støtten har vært utløsende for annen virksomhet på kort og lang sikt. I de tilfellene en har gått inn i samarbeidsprosjekt, skal det redegjøres spesielt for hvordan samarbeidet har utviklet seg og hvilken nytte en kan se av det på norsk og russisk side og spesielt for Sør-Varanger.

Så Kornkapitalordning opprettet i perioden 1997-2000 (NHD)

- Selskapets vurdering av såkornkapitalfondenes aktivitet/resultater i forhold til de mål som er trukket opp for ordningen i stortingsdokumenter og i NHDs brev av 4. juli 1997.
- Sammenstilling av hovedtallene fra års- og halvårsregnskapene til de enkelte såkornkapitalfondene.
- Gjennomsnittlig årlig avkastning på kapitalen i de enkelte såkornkapitalfondene.
- De enkelte såkornkapitalfondenes investeringer (prosjektene/bedrift/beløp) i løpet av året og ved utgangen av året.
- Hvilken fase prosjektene/bedriftene var i på investeringstidspunktet.
- Endringer i såkornkapitalfondenes eierstruktur i løpet av året/halvåret og eierstruktur ved utgangen av året/halvåret.
- Selskapets representanter i styrene for såkornkapitalfondene.
- Årlig og akkumulert trekk på tapsfondet fordelt på såkornkapitalfond.
- Årlig og akkumulert trekk i pst. av totalt fond.
- Årlig og akkumulert opptrekk av statlig ansvarlig lån fordelt på såkornkapitalfond.

Så Kornkapitalordninger opprettet i perioden 2003-2005 (NHD)

Rapporteringen for nye ordninger (landsdekkende og distriktsrettet ordning) skal skje i henhold til rapporteringssystem for såkornfond fastsatt 4. april 2005. En oppdatert versjon av rapporteringskravene ble oversendt IN i eget brev fra NHD i januar 2006. Det skal rapporteres separat for hver ordning.

Programvirksomhet (NHD, KR D, FK D, LMD)

For programmer som var operative i 2008 skal det, basert på opplysninger i INs interne tjenesteporteføljesystem InBusiness gis opplysninger om følgende:

- Kort beskrivelse av for programmet.

- Beskrivelse av formål/målsetning.
 - Samfunnsøkonomisk utfordring. Hvilket samfunnsøkonomisk problem løses og hvilke(t) delmål og arbeidsområdemål i MRS-systemet bidrar programmet til å oppfylle.
 - Målgruppe, herunder geografisk nedslagsfelt.
 - Kundebehov. Hvilke behov hos målgruppen vi ønsker å imøtekomme.
 - Innhold. Hva programmet består i. Forholdet til statstøtteregulverket skal beskrives.
 - Budsjetterte ressurser til programmet fordelt på departement, kapittel og post.
 - Resultatoppfølging. Hvordan effekten av programmet måles og hvordan læring skal ivaretas.
- Konsistens. Sammenheng med andre programmer/tjenester i IN eventuelt fra andre virkemiddelaktører.

Videre skal det i årsrapporten rapporteres om:

- Grad av måloppnåelse i forhold til måltall.
- Ressursbruk i forhold til budsjett.
- Programmets bidrag til å styrke internasjonalt fokus i bedriftene.
- Kvinnesatsing.
- Miljørettede prosjekter.
- Risikofaktorer/utfordringer.
- Samarbeid internt i Innovasjon Norge og med andre virkemiddelaktører.
- Gjennomførte eksterne evalueringer.
- Programutviklingsaktiviteter.

I sammenheng med de føringer som gis i **oppdragsbrevet for 2009**, ber NHD om særskilt rapportering på følgende områder:

- Fordelingen av de samlede kostnadene knyttet til administrasjon fordelt på henholdsvis hoved-, distrikts- og utekontorene.
- Redegjørelse for omfanget og fordelingen av inntektene fra brukerbetalte tjenester på hovedkontoret, distrikts- og utekontorene.
- Vurdering av om programmet skal videreføres, videreutvikles eller avsluttes og reduseres til fordel for en større konsentrasjon om oppgavene med høyest prioritet. Gode historier/eksempler på oppnådde resultater.

22. mai 2009. Bakgrunnsmateriale for beregning av statlig næringsstøtte (NHD, KR, F, L, M, D)

FIN har i forbindelse med beregning av statlig næringsstøtte til bruk i Nasjonalbudsjettet behov for følgende informasjon:

- Administrasjonsutgifter knyttet til de enkelte ordninger.
- Faktiske utbetalinger av tilskudd under de enkelte tilskuddsordninger. Konstaterte tap under de enkelte låne- og garantiordninger.
- Utestående saldo pr 31.12.2008 under de enkelte låneordninger.
- Faktisk mottatt rentebetaling/gebyrer under de enkelte låneordninger.
- Faktisk mottatte provisjon/inntekter/premie for de enkelte garantiordninger.

Opplysningene ønskes for alle støtteordninger administrert av selskapet. Det ønskes

opplysninger for to foregående år pluss anslag for inneværende år. De ovennevnte opplysninger blir benyttet for å beregne volumet og fordelingen av faktisk utbetalt støtte. For å beregne volumet av tildelt støtte hvert år ønsker vi blant annet informasjon om tilsagnsbeløp under de enkelte ordninger for de fire foregående år samt anslag for inneværende år. I tillegg ønsker FIN at tallene fordeles etter hovednæring og etter sitt primære formål.

8. juni 2009. Resultatrapportering: forundersøkelse 2008 og etterundersøkelse 2005 (NHD, KR, F, L, M, MD)

Resultatrapporteringen for 2008 baserer seg på INs kundeeffektundersøkelse som gir informasjon om *effektmåling* og *kundetilfredshet*.

Gjennom kundeeffektundersøkelsen måles i hvilken grad IN når de overordnede målene som er satt for virksomheten og målene som er definert for midlene bevilget fra de ulike departementene. IN bes om å rapportere på følgende effektindikatorer:

- Sysselsetting.
- Lønnsomhet.
- Kompetanse.

IN skal, i sin årlige kundeeffektundersøkelse, inkludere alle store bedrifter som har mottatt støtte fra ordningen maritim utvikling, slik at ordningens incentiveeffekt blir vurdert.

15. juni 2009. EØS-rapportering 2008 (NHD, KR, F, L, M, MD)

En egen bestilling vil bli tilsendt IN hvor selskapet bes å rapportere i henhold til gitte krav for de ulike virkemidlene. Rapporteringen vil bli som foregående år. Skjemaene finnes på Fornyings- og administrasjonsdepartementets sine hjemmesider.

Samtidig skal IN rapportere på incentiveeffekten for store bedrifter som mottar støtte fra ordningen for maritim utvikling (kap. 2421, post 79).

2. DEN LØPENDE VIRKSOMHETEN FOR 2009

Rapportering til det sentrale statsregnskapet (Senter for statlig økonomistyring (SSØ) – kopi til NHD, KR, F, L, M, MD)

IN sender inn månedlige kassarapporter elektronisk, innen den 15. i påfølgende måned. Selskapet skal i tillegg oversende likviditetsrapport for hver regnskapsførerkonto knyttet til fond etter de samme fristene som for kassarapport og for øvrig i overensstemmelse med retningslinjer fra SSØ (jf. www.sfso.no).

Den 4. virkedagen i hver måned. Månedrapportering (NHD, F, L, M)

Rapportering av de ulike virkemidlene og programmene som viser rammer, akkumulert forbruk og prosentvis forbruk ved utgangen av foregående måned.

Hver tredje måned, siste virkedag i måneden. Kvartalsrapportering (NHD, FKD, LMD)

Månedssrapporteringen suppleres ved at det kvartalsvis sendes en samlet oversikt over utbetalinger siste kvartal, fordelt på hver årgang som ikke er gjort opp.

27. februar 2009 – Revidert statsbudsjett 2009

a) Omdisponeringer og tilleggsbevilgninger for statsbudsjettet 2009 (NHD, KR, FKD, LMD, MD)

IN bes om å redegjøre for eventuelle forslag til tilleggsbevilgninger/omdisponeringer for 2009. Forslagene må inneholde:

- Redegjørelse for endringer i utgifter/inntekter i forhold til forutsetningene.
- Hvilke tiltak som er gjennomført for å begrense utgiftene.
- Forslag til inndekning.

b) Tekniske endringer og reviderte anslag på budsjettposter som blant annet gjelder innlån (NHD, og MD)

IN skal rapportere:

- Reviderte anslag for garanti- og låneprovisjoner for lavrisikordningen og innovasjonslåneordningen.
- Renter på innlån fra staten for lavrisikordningen og innovasjonslåneordningen.
- Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning.
- Rentemargin på landsdekkende innovasjonslåneordning.
- Utbytte på lavrisikolåneordningen.
- Egenkapitalprosent.
- Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa.
- Reviderte anslag for garanti- og låneprovisjoner for miljølåneordningen til MD.

c) Revidert nasjonalbudsjett 2009 (NHD, KR, FKD, LMD, MD)

- Ny vurdering av de økonomiske utsiktene for 2009 og 2010.
- Reviderte anslag for årene 2009-2013. Anslagene skal gis etter samme struktur som for innspillet til revidert nasjonalbudsjett for 2008.

d) Oppgjør av 2005-tilsagn og ubenyttede rammer 2008 (NHD, FKD, LMD)

Ubenyttet tilsagnsramme for 2008 skal tidlig i 2009 tilbakeføres statskassen. Siste statusrapport for 2008 er grunnlaget for tilbakeføring av midler. Dette gjelder også ubenyttede tilsagn fra bevilgningsåret 2005. Beløpene skal kontrolleres og godkjennes av departementene før tilbakeføringer til statskassen finner sted.

Det understrekes at IN må holde seg til de begrepene som er benyttet i nasjonalregnskapet. På områder der dette eventuelt ikke er mulig ber en om at det redegjøres for definisjonsforskjeller og andre forskjeller mellom de oppgitte anslagene og tilsvarende størrelser i nasjonalregnskapet.

Spesielt bes det om at det beregnes forventede trekk på tapsfondene. Dersom beregningene avviker fra tapsprofilene som ble oppgitt i budsjettbrev om statsbankene,

bes dette opplyst særskilt.

3. august 2009. Foreløpig innmelding av forslag til endringer i statsbudsjettet for 2009 i høstsesjonen (NHD, KR, F, L, M)

Det må gis en foreløpig meddelelse til berørte departementer om behov for bevilgningsendringer, mens et ferdig utarbeidet og begrunnet forslag må oversendes innen 2. oktober 2009, jf. nedenfor.

20. august 2009. Halvårsrapport 2009 (NHD, KR, F, L, M)

IN skal framlegge halvårsregnskap for virksomheten. I forbindelse med halvårsregnskapet skal anslag over utlånsportefølje og gjenstående tapsfond rapporteres. IN skal i tillegg rapportere på tapsfond for såkornfond.

Det skal rapporteres på ressursinnsats på budsjettpostnivå med fordeling på virkemidler, bransjer, bedriftsstørrelse, geografi, formål, fellesprosjekter, bedriftsstørrelse, type bedrift, kvinnerettede prosjekter, design, internasjonalisering, miljørettede prosjekter og unge. Det er av stor betydning at IN knytter utfyllende kommentarer til rapporteringen på ressursinnsats.

I sammenheng med de føringene som gis i disposisjonsbrevet for 2009, vil NHD be om særskilt rapportering på følgende områder:

- Fordelingen av kostnadene knyttet til administrasjon fordelt på henholdsvis hoved-, distrikts- og utekontorene.
- Redegjørelse for omfanget og fordelingen av inntektene fra brukerbetalte tjenester på hovedkontoret, distrikts- og utekontorene.
- Omtale av programmer under utvikling.
- Vurdering av om oppgaver kan avsluttes og reduseres til fordel for en større konsentrasjon om oppgavene med høyest prioritet.
- Status for bokførte og konstaterede tap for såkornordningene.

1. oktober 2009. Endringsproposisjonen om omdisponeringer og tilleggsbevilgninger for statsbudsjettet 2009 (NHD, KR, F, L, M)

IN bes om å redegjøre for eventuelle forslag til tilleggsbevilgninger/ omdisponeringer for 2009 i høstsesjonen. Forslagene må inneholde:

- Redegjørelse for økningen i utgifter/reduksjon i inntekter i forhold til forutsetningene.
- Hvilke tiltak som er gjennomført for å begrense utgiftene
- Forslag til inndekning.
- Reviderte anslag på budsjettposter som gjelder innlån:
 - Innlån fra staten.
 - Avdrag til staten.
 - Renter på innlån fra staten.

4. desember 2009. Oversikt over evalueringer (NHD, KRD, FKD, LMD)

Oversikt over gjennomførte evalueringer i 2009, evalueringer som er under arbeid og evaluering som planlegges for 2010.

3. BUDSJETTPROSESSEN FOR 2010 OG LANGTIDSBUDSJETT

8. januar 2009. Konsekvensjustert budsjett (NHD, MD)

Konsekvensjustert langtidsbudsjett skal utarbeides for årene 2010-2013. Justeringen omfatter alle inntekts- og utgiftsposter. De konsekvensjusterte tallene skal ikke prisomregnes, og endringer som oppstår i perioden skal kommenteres. De bevilgningene det er nødvendig å utarbeide konsekvensjustert budsjett for, er:

- NHD: Kap. 2421, postene 70, 74 og 90, kap. 5325, postene 50, 70 og 90 og kap. 5625, postene 80, 81, 85 og 86.
- MD: Kap. 2422, post 70, kap. 5322, post 91 og kap. 5621, post 80.

Foruten bevilgningsforslag skal IN rapportere anslag på følgende størrelser for hver av låneordningene:

- Gjennomsnittlig innlån fra staten.
- Fordeling mellom korte og lange innlån.
- Anslag på innvilgninger fordelt mellom landsdekkende innovasjonslåneordning og distriktsrettet risikolåneordning.
- Gjennomsnittlig utestående lån til landbruksformål og fordelingen mellom fast og flytende rente på disse lånene.

Utgangspunktet for konsekvensjusteringen er vedtatt (saldert) budsjett for 2009.

24. april 2009

a) Statsbudsjettet for 2010 budsjettinnspill (NHD, KRD, FKD, LMD, MD)

IN bes om å utforme et fullstendig budsjettforslag. Forslaget skal utarbeides etter følgende lest:

- Tilstandsvurdering, samt hovedutfordringer (flerårig) innenfor virkeområdet og økonomiske rammebetingelser for de enkelte budsjettposter.
- Utfordringer/strategier/målsettinger for 2010 med resultatmål.
- Konkret budsjettforslag for 2010 knyttet til de enkelte budsjettposter/virkemidler (i 2008-prisnivå). For hver budsjettpost skal det gis en tabellarisk oversikt over regnskap 2008, vedtatt budsjett 2009 og budsjettanslag 2010.
- Et eget budsjettforslag gitt at rammene kun er justert for nominell prisøkning fra 2009.

Orientering om modifiserte anslag

Vi ber om at de berørte departementene blir orientert i den grad det er nødvendig å modifisere anslag over:

- NHD: Kap. 2421, postene 74 og 90, kap. 5325, postene 50, 70 og 90 og kap. 5625, postene 80, 81, 85 og 86. For kap. 2421, post 74 bes følgende oversendt:
 - Avskrevne netto tap på gjenværende landsdekkende lån i foregående år inkl.

renter og omkostninger.

- Akkumulert lånesaldo per 31. desember foregående år.
- MD: Kap. 2422, post 70, kap. 5322, post 91 og kap. 5621, post 80.

Låne- og garantiordningene

For låne- og garantiordningene skal det gjøres anslag for forventede fremtidige tap. For hver av låneordningene skal IN dessuten rapportere anslag på følgende størrelser:

- Gjennomsnittlig innlån fra staten.
- Fordeling mellom korte og lange innlån.

Såkorn

Anslag over tap på bokførte renteinntekter på såkornordningene.

Programvirksomheten

Det skal redegjøres for *om og i hvilken grad* pågående programmer skal videreføres, eventuelt. fases ut, og hvilke nye programmer det kan være aktuelt å sette i gang.

Bedriftsutvikling og administrasjon

Rammene og bevilgningene i vedtatt statsbudsjett for 2009 skal danne utgangspunkt for beregninger av budsjettet for 2010. Det skal videre redegjøres for budsjettforslaget.

Budsjettet og regnskapet skal omfatte:

- Driftsinntekter.
- Lønns- og personalkostnader.
- Spesifiserte øvrige driftskostnader.
- Avskrivninger.

Budsjettet skal fordeles på følgende ordninger:

- Egenfinansierte ordninger.
- Aktiviteter som dekkes av post 70 (s. 130 i St. prp. nr. 1 (2008-2009) for NHD).
- Tilskuddsordninger som mottar særskilte tilskudd til administrasjon.

IN bes om å oppgi antall årsverk til å forvalte de ulike ordningene.

Miljørelevant virksomhet

Det skal i egen omtale redegjøres spesielt for miljørelevant virksomhet innenfor de enkelte budsjettposter/virkemidler der virkningene på miljø og ressurser så langt det er praktisk mulig kvantifiseres. Utgifter til miljøtiltak fordeles på regnskap 2008, vedtatt budsjett 2009 og budsjettforslag 2010, samt etter grad av miljømotivasjon.

b) Statsbankene – nasjonalbudsjettet 2010 (NHD, KR, F, L, M, MD)

- Begrunnede anslag til innvilgningsrammer for 2010 for lavrisikolåneordningen, distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån.
- Forslag til hvordan selskapet vil prioritere gitt at den nominelle innvilgningsrammen

for virkemidlene holdes uendret i 2010 i forhold til vedtatte rammer for 2009.

- Anslag på avdragsinngangen til selskapet i 2010 og 2011 i tillegg til for 2008 og 2009 (jf. skjema A). Anslagene bes splittet i ordinære og ekstraordinære avdrag.
- Oversikt over omfanget av eventuelle rente- og avdragsutsettelse (oppsplittet hver for seg) i 2008 samt anslag for 2009 og 2010. Årsakene til slike utsettelse bør kommenteres. Det bør også redegjøres for kriteriene som brukes for å innvilge rente- og avdragsutsettelse. Endringer i kriteriene bes oppgitt og begrunnet.
- Ajourført oversikt over rente- og avdragsvilkår og evt. gebyrer og provisjoner for de distriktsrettede og landsdekkende risikolån-/innovasjonslåneordningene og garantiordningene, samt en presisering av rentebegrepet (forskudds-/etterskuddsbetaling og antall betalingsterminer per år) og opplysning om effektiv rente – angitt som helårlig etterskuddsvis rente – for nye utlån.
- Det må gis anslag på hvor stor andel av innvilgningsrammen som faktisk utbetales hvert år fremover som følge av innvilgninger i 2010, basert på bankens forslag til låneinnvilgninger i 2010.
- De ordinære skjemaene A, B og D bes fylt ut. Eventuelle kommentarer som klargjør føringsmåten etc. settes opp på eget ark. Eventuelle endringer fra 2008 bes oppgitt.

20. august 2009. Oversikt over utlånsportefølje pr. 30.06.2009 (NHD, KRD, FKD, LMD)

Oversikt over utestående lån under de enkelte låneordningene fordelt på:

- Landsdekkende risikolån/innovasjonslån.
- Distriktsrettede risikolån.
- Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån, og spesifikt på grunnfinansieringslån til fiskeriformål og lavrisikolån til landbruksformål.
- Gamle miljølån.
- Nye miljølån.
- Lån til landbruksformål gitt før 2001.
- Distriktsrettet låneordning.

4. BUDSJETTPROSESSEN FOR 2011

15. oktober 2009 (skisse), 1. desember 2009 (foreløpig dato, kan bli endret) (NHD, KRD, FKD, LMD). Satsingsforslag for 2011

IN bes om å vurdere å fremme nye og store satsingsforslag med beskrivelse av:

- Konkret forslag om aktivitet og bevilgning i 2011 med en oppstilling som viser forslag til bevilgning på alle relevante kapitler og poster. Tiltakets formål og varighet.
- Vurdering av behovet og hvilke resultater tiltaket forventes å gi.
- Forventede økonomiske og administrative konsekvenser, i tråd med Utredningsinstruksens bestemmelser, herunder tiltakets samfunnsøkonomiske lønnsomhet og nyttevirkninger så langt som mulig, målt i kroner. En beskrivelse av hvordan resultatoppfølgingen skal foregå.
- Gjennomført/planlagt utredningsprosess bak forslaget, herunder kontakt med berørte parter.
- Samlet bevilgningsbehov for hvert av årene fra 2011 til 2014.

Kun større forslag fremmes i denne runden. Andre mindre forslag bes fremmet i forbindelse med det ordinære budsjettforslaget i april.

8. januar 2010. Konsekvensjustert budsjett (NHD, MD)

Konsekvensjustert langtidsbudsjett skal utarbeides for årene 2011-2014. Justeringen omfatter alle inntekts- og utgiftsposter. De konsekvensjusterte tallene skal ikke prisomregnes, og endringer som oppstår i perioden skal kommenteres. De bevilgningene det er nødvendig å utarbeide konsekvensjustert budsjett for, er:

- NHD: Kap. 2421, postene 70, 74 og 90, kap. 5325, postene 50, 70 og 90 og kap. 5625, postene 80, 81, 85 og 86.
- MD: Kap. 2422, post 70, kap. 5322, post 91 og kap. 5621, post 80.

Foruten bevilgningsforslag skal IN rapportere anslag på følgende størrelser for hver av låneordningene:

- Gjennomsnittlig innlån fra staten.
- Fordeling mellom korte og lange innlån.
- Anslag på innvilgninger fordelt mellom landsdekkende innovasjonslåneordning og distriktsrettet risikolåneordning.
- Gjennomsnittlig utestående lån til landbruksformål og fordelingen mellom fast og flytende rente på disse lånene.

Utgangspunktet for konsekvensjusteringen er vedtatt (saldert) budsjett for 2010.

KALENDER FOR 2009 – TIDSRISTER

Dato	Type rapportering eller innspill	Mottaker
08.01.2009*	Konsekvensjustert budsjett 2010-2013	NHD, MD
15.01.2009	Kassarapport og fondsrapportering	SSØ – kopi NHD, KR, F, L, MD
30.01.2009	Kvartalsrapportering 4. kvartal	NHD, F, L, MD
02.02.2009	Kapitalregnskapet for 2008	NHD, KR, MD
05.02.2009	Månedrapportering (for januar 2009)	NHD, F, L, MD
13.02.2009	Statsregnskapet 2008: garantier, tilsagnsfullmakter og regnskapsforklaringer	NHD, KR, F, L, MD, MD
15.02.2009	Kassarapport og fondsrapportering	SSØ – kopi NHD, KR, F, L, MD, MD
16.02.2009	Forsinket månedrapportering for desember 2008	NHD, KR, F, L, MD, MD
27.02.2009	Omdisponeringer og tilleggsbevilgninger for statsbudsjettet 2009	NHD, KR, F, L, MD, MD
27.02.2009	Revidert anslag på budsjettposter som gjelder innlån 2009	NHD, MD
27.02.2009	Revidert nasjonalbudsjett 2009	NHD, KR, F, L, MD, MD
27.02.2009	Oppgjør av ubenyttede rammer 2008, samt ubenyttede tilsagn fra bevilgningsåret 2005	NHD, F, L, MD
05.03.2008	Månedrapportering	NHD, F, L, MD
15.03.2009	Kassarapport og fondsrapportering	SSØ – kopi NHD, KR, F, L, MD, MD
06.04.2009	Månedrapportering	NHD, F, L, MD
15.04.2009	Kassarapport og fondsrapportering	SSØ – kopi NHD, KR, F, L, MD, MD
24.04.2009*	Statsbudsjettet for 2010	NHD, KR, F, L, MD, MD
24.04.2009*	Statsbankene – Budsjettinnspill til Nasjonalbudsjettet 2009	NHD, KR, F, L, MD, MD
27.04.2009	Årsrapportering for 2008	NHD, KR, F, L, MD, MD
30.04.2009	Kvartalsrapportering 1. kvartal	NHD, F, L, MD
07.05.2009	Månedrapportering	NHD, F, L, MD
15.05.2009	Kassarapport og fondsrapportering	SSØ – kopi NHD, KR, F, L, MD, MD
22.05.2009	Bakgrunnsmateriale for beregning av statlig næringsstøtte	NHD, KR, F, L, MD, MD
05.06.2009	Månedrapportering	NHD, F, L, MD
08.06.2009	Resultatrapport for 2008	NHD, KR, F, L, MD, MD

15.06.2008	EØS-rapportering	NHD, KR D, FK D, LMD, MD
15.06.2009	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
06.07.2009	Månedsrappor tering	NHD, FK D, LMD
15.07.2009	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
20.08.2009	Oversikt over utlånsportefølje pr. 30.06.2009	NHD, KR D, FK D, LMD
31.07.2009	Kvartalsrapportering, 2. kvartal	NHD, FK D, LMD
03.08.2009	Foreløpig innmelding av aktuelle omdisponeringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2008	NHD, KR D, FK D, LMD, MD
06.08.2009	Månedsrappor tering	NHD, FK D, LMD,
15.08.2009	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
20.08.2009	Halvårsrapport 2008	NHD, KR D, FK D, LMD MD
04.09.2009	Månedsrappor tering	NHD, FK D, LMD
15.09.2009	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
01.10.2009	Omdisponeringer og tilleggsbevilgninger for statsbudsjettet 2009	NHD, KR D, FK D, LMD, MD
06.10.2009	Månedsrappor tering	NHD, FK D, LMD
15.10.2009	Satsingsforslag for 2011 (skisse)	NHD, KR D, FK D, LMD
15.10.2009	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
30.10.2008	Kvartalsrapportering, 3. kvartal	NHD, FK D, LMD
05.11.2009	Månedsrappor tering	NHD, FK D, LMD
15.11.2009	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
01.12.2009	Satsingsforslag for 2011	NHD, KR D, FK D, LMD
04.12.2008	Oversikt over evalueringer	NHD, KR D, FK D, LMD
04.12.2009	Månedsrappor tering	NHD, FK D, LMD
15.12.2009	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
07.01.2009	Månedsrappor tering	NHD, FK D, LMD
08.01.2010*	Konsekvensjustert budsjett for 2010	NHD, MD
15.01.2010	Kassarapport og fondsrappor tering	SSØ – kopi NHD, KR D, FK D, LMD, MD
29.01.2010	Kvartalsrapport, 4. kvartal 2009	NHD, FK D, LMD

* Frist vil justeres i tråd med brev fra FIN om renteforutsetningene.

All rapportering skal skje elektronisk til postmottak i de ulike departementer. Postmottakene har følgende adresser: postmottak@nhd.dep.no; postmottak@krd.dep.no; postmottak@lmd.dep.no; postmottak@fkd.dep.no; postmottak@md.dep.no. I tillegg

oversendes papirutgaver og elektroniske dokumenter til aktuelle saksbehandlere/ledere når dette er etterspurt.

Oppsummeringer av særskilte oppgaver i henhold til oppdragsbrev fra NHD for 2009

Særskilte oppgaver	Tidsfrist
Utbetalingsplan for post 71	15.01.2009
Budsjett 2009, post 70	15.02.2009
Eventuelt innspill om reviderte anslag for ressursbehov for hoved-, distrikts- og utekontorer	15.02.2009
Rapport om oppfølgingen av den nasjonale reiselivsstrategien	01.05.2009
Samlet oversikt over og begrunnelse for planlagt tilstedeværelse internasjonalt	02.06.2009
Reviderte anslag på bruk av midler til nettverksprogrammer	20.08.2009
Utarbeidelse av informasjons/medieplan	Løpende
Orientering om planlagte og gjennomførte evalueringer	Løpende
Oppdateringer i takt med at såkornfondenes investeringer blir klare for suksessfulle salg eller børsintroduksjon	Løpende

All rapportering skal skje elektronisk til postmottak NHD. Særskilte oppgaver som det bes om rapportering på i halvårs- og årsrapporten er samlet under omtalen av disse rapportene.

Oppsummeringer av særskilte oppgaver i henhold til oppdragsbrev fra FKD for 2009

Særskilte oppgaver	Tidsfrist
Utarbeide et mål-, resultatstyrings- og evalueringssystem for Marint verdiskapingsprogram, inkludert en nullpunktsanalyse	01.05.2009
Bistå med bakgrunnsmateriale til evaluering av strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten	Etter avtale
Utarbeide rapport for Strukturfondet (kun omtalt i rapporteringskalenderen)	Etter avtale

All rapportering skal skje elektronisk til postmottak FKD.

Oppsummeringer av særskilte oppgaver i henhold til oppdragsbrev fra KR D for 2009

Særskilte oppgaver	Tidsfrist
Utkast til innspill Statsbudsjettet 2010	25.03.2009
Tallrapportering på programkategori 13.50 (i henhold til KR Ds målstruktur)	27.04.2009

All rapportering skal skje elektronisk til postmottak KRD.

Oppsummeringer av særskilte oppgaver i henhold til oppdragsbrev fra LMD for 2009

Særskilte oppgaver	Tidsfrist
Rapportering på midlene fra Landbruks- og matdepartementet	02.02.2009
Rapport om bruk av jordbruksavtalemidler i 2008	16.03.2008
Bakgrunnsmateriale om VSP-rein og konfliktforebyggende tiltak	20.11.2009*

* Sendes også Norsk Reindriftssamers Landsforbund

All rapportering skal skje elektronisk til postmottak LMD.

VEDLEGG: Effekt- og aktivitetsindikatorerne fra mål- og resultatstyringssystemet

Tabell 1 Delmål 1 "Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet"
Mål, effekt- og aktivitetsindikatorer

Arbeidsområde <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
1. A. Entreprenørskap Mål: IN skal bidra til økt omfang av, lønnsomme etableringer	<ul style="list-style-type: none"> • Andel av INs kunder som har mottatt finansiell støtte og som har etablert ny bedrift etter 1 og 2 år. • Andel av deltagerne på IN entreprenørskapstiltak som har etablert ny bedrift etter 1 og 2 år • Andel av nyetableringene som er basert på FoU eller patenter • Andel av bedriftene startet av INs kunder som har overlevd etter 4 år • Økonomisk resultat i de etablerte bedriftene etter fire år • Andel nyetableringer hvor minst ¼ av markedet er i utlandet • Sysselsettingsutvikling i de etablerte bedriftene etter fire år • Endring i holdning og evne hos de som har deltatt i tiltak for å starte egen bedrift 	KU * Evalueringer i etterkant av de enkelte E-opplærings tiltak	<ul style="list-style-type: none"> • Antall entreprenørskapstiltak (kurs, rådgivning, veiledning) • Antall deltakere på entreprenørskapstiltak med andel kvinner • Antall søknader fra nyetablerere og omfang omsøkt beløp med andel kvinner • Antall søknader E-stipend (etabl/inkubator m.m.) med andel kvinner • Antall innvilgede søknader fra nyetablerere og omfang av bevilgninger med andel kvinner • Antall kommersialiseringer basert på patenter, antall solgte eller lisensierte patenter 	Manuelle registreringer Manuelle registreringer Saksoppfølgings-system Saksoppfølgings-system Saksoppfølgings-system Spesiell oppfølging av oppfinnere	Lite krevende implementering Lite krevende implementering

* KU – kundeundersøkelser gjennomført av eksternt konsulent- eller forskningsselskap

Tabell 1 fortsettelse					
Arbeidsområde <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
1. B. Innovasjon i etablerte bedrifter Mål: IN skal bidra til økt innovasjonsevne og –takt	<ul style="list-style-type: none"> • Andel IN-støttede bedrifter som har økt sin innovasjonsevne i stor grad • Andel bedrifter som melder om stor nytte av innovasjonskomp. tiltak • Andel av IN-støttede innovasjonsprosjekter som er utnyttet kommersielt innen fire år • Økonomisk resultat etter fire år i IN bedriftene med innovative prosjekter • Andel av innovasjons-prosjekter fordelt på hhv: <ul style="list-style-type: none"> - nytt på internasjonalt marked - nytt på nasjonalt marked - nytt for bedriften • Andel av INs kunder som har <ul style="list-style-type: none"> - økt eksportomsetn. - eksportert nye prod./ tjenester - eksportert på nye markeder • Sysselsettingsendring i IN bedrifter med innovative prosjekter 	KU *	<ul style="list-style-type: none"> • Antall bedrifter som deltar i tiltak for økt innovasjonsevne (kompetanseprosjekter) • Antall innovasjonsprosjekter fordelt på type innovasjon og andel innen hhv. landbruk og marin sektor samt kvinnerettede prosjekter • Antall samarbeidsbaserte innovasjonsprosjekter 	Krever et nytt registeringsoppbygg Saksoppfølgings-system Egne undersøkelser	

* KU – kundeundersøkelser gjennomført av eksternt konsulent- eller forskningssselskap

Tabell 1 fortsettelse					
Arbeidsområde <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
1. C. Næringsmiljøer og innovasjonssystemer Mål: IN skal bidra til utvikling av lokale regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping	<ul style="list-style-type: none"> • Andel av deltakerne som har økt innovasjonssamarbeid som følge av prosjektet • Andel av deltakerne som har gjennomført et kommersielt lønnsomt innovasjonsprosjekt etter 4 år • Antall nye bedrifter og arbeidsplasser innen miljøene og systemene 	Egne undersøkelser	<ul style="list-style-type: none"> • Antall nettverksbaserte innovasjons-/klyngeprosjekter der IN er initiativtaker/pådriver • Antall og type deltakere • Antall organiserte møteplasser • Antall formaliserte nettverk/verdiskapingsallianser 	Egne registreringer	

Tabell 2 Delmål 2 "IN skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet"
Mål, effekt- og aktivitets indikatorer

Arbeidsområde <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
<p>2. A. Innhente og gi info/kunnskap til næringslivet om internasjonale markeds- og konkurranseforhold</p> <p><i>Mål:</i> IN skal bidra til økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Andel av bedriftene som har benyttet INs internasjonaliserings- og handelstekniske tjenester, inkl kompetanseprogram som i stor grad er fornøyd med tjenesten • Andel av bedriftene som har benyttet INs internasjonaliserings- og handelstekniske tjenester, inkl kompetanseprogram som i stor grad har økt sin kompetanse 	Brukerundersøkelse (evt. KU)	<ul style="list-style-type: none"> • Antall kurs • Antall bedrifter som har deltatt på kurs og kompetanseprogram om internasjonalisering • Antall generelle markeds- mulighetsundersøkelser <ul style="list-style-type: none"> • Antall abonnenter av Eksporthåndb. • Antall internettoppslag • Antall besvarelser på henvendelser (GES) 	Diverse eksisterende registre	
<p>2. B. Utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter</p> <p><i>Mål:</i> IN skal bidra til økt internasjonal aktivitet i næringslivet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Andel av bedriftene som har benyttet INs rådgivningstjenester som har oppnådd eksportøkning etter fire år • Andel av bedriftene som har fått finansiell bistand til internasjonalisering fra IN som har oppnådd eksportøkning etter fire år 	KU *	<ul style="list-style-type: none"> • Antall oppdrag med fordeling stadier og land • Antall oppdrag med brukerbetaling • Antall prosjekter/bedrifter • Antall Entreprenørprosjekter • Bedriftenes finansieringsandel • Antall deltagere i Entreprenørprogrammet 	Manuelle registreringer	

* KU – kundeundersøkelser gjennomført av eksternt konsulent- eller forskningsselskap

Tabell 2 fortsettelse					
Arbeidsområde <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
2. C. Internasjonal utveksling av teknologi og kunnskap Mål: IN skal bidra til at norske bedrifter utnytterteknologi. og kunnskaper utviklet i utlandet og til eksport av norsk teknologi	<ul style="list-style-type: none"> Andel av bedriftene som har deltatt i INs tekn.- eller kunnskaps-overføringstiltak eller -prosjekter som har tatt i bruk ny teknologi eller kunnskap Andel av bedriftene som har deltatt i INs tekn.- eller kunnskaps-overføringstiltak eller -prosjekter som har fått inntekt gjennom salg i utlandet 	KU *	<ul style="list-style-type: none"> Antall nettverk/allianser mellom norske og utenlandske bedrifter og FoU-institusjon Antall norske bedrifter med i internasjonale nettverk/allianser 	Eksisterende registre	

* KU – kundeundersøkelser gjennomført av eksternt konsulent- eller forskningsselskap

Tabell 3 Delmål 3. "IN skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt "
Mål, effekt- og aktivitetsindikatorer

Arbeidsområder <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
3. A. Profilering av norsk næringsliv <i>Mål:</i> IN skal bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet	<ul style="list-style-type: none"> • Andel av bedriftene som har deltatt på INs arrangement i inn- og utland som i stor grad er fornøyd med opplegget • Andel av bedriftene som har deltatt på INs arrangement i inn- og utland som i har oppnådd kommersielle resultater 	Egne undersøkelser	<ul style="list-style-type: none"> • Antall gjennomførte generelle aktiviteter (delegasjoner/besøk, messer, etc.) for å profilere norsk næringsliv • Antall spesielle tiltak for å profilere norsk næringsliv • Antall treff på Nortrade 	Spesielle registreringer	
3. B. Norge som reisemål <i>Mål:</i> IN skal bidra til økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet	<ul style="list-style-type: none"> • Vekst i antall ankomster og turistgjestedøgn pr. marked. • Inntjening pr gjestedøgn/ ankomst • Endring i Norges markedsandel pr marked • Endring i kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte markeder • Tilfredshet med deltakelse i INs aktiviteter • Eval. av forventet effekt av deltakelsen 	Årlige TØI-undersøkelser European Travel Monitor Spesielle undersøkelser Tracker-måling per marked per år	<ul style="list-style-type: none"> • INs ressursinnsats pr. marked • Antall bedrifter som deltar i INs aktiviteter pr. marked. • Antall gjennomførte aktiviteter/prosjekter pr. marked. • Spaltemillimeter redaksjonell omtale pr marked • Reklameoppmerksomhet og positiv påvirkning • Antall reisebyråer som selger norske produkter, kunnskapsnivå og salg gjennom disse • Antall distribuerte kataloger • Antall besøk på Visitnorway 	Spesielle registreringer Spesielle registreringer Spesielle registreringer Spesielle undersøkelser Mediebyrå Egne registreringer Egne undersøkelser	Ivaretas i dag gjennom betalte tjenester

Tabell 3 fortsettelse					
Arbeidsområder <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
3. C. Norges omdømme <i>Mål:</i> INs omdømmearbeid skal gi økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper	<ul style="list-style-type: none"> • Antall bedrifter som tar i bruk omdømmestrategien * • Måling av omdømmestyrke dvs. om posisjonen Norge vil ta er riktig og om hvordan Norge blir oppfattet i forhold til posisjonen 	Egne registreringer 2-årig internasjonale omdømmeanalyser			
3. D. Norge som investeringsland <i>Mål:</i> IN skal bidra til at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge	<ul style="list-style-type: none"> • Andel av bedriftene som er veiledet av IN har etablert ny virksomhet i Norge innen 2 år. • Utenlandske investeringer • Andel av bedriftene, som har benyttet INs tjenester, som har fått en mer positiv oppfatning av Norge som attraktivt investeringsland. 	Ingen registrering i dag SSB Ingen registrering i dag	<ul style="list-style-type: none"> • Antall int. bedrifter som har henvendt seg til IN mht. investering i Norge • Antall bedrifter som IN oppsøker 	Manuelle registreringer Manuelle registreringer	Ingen registrering i dag Ingen registrering i dag

* Rapportering knyttet til omdømme vil først kunne foretas når omdømmestrategien er lagt

Tabell 4 Delmål 4 "IN skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger" - Mål, effekt- og aktivitetsindikatorer

Arbeidsområder <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Aktivitetsindikatorer	Kilde	Merknader
4. A. Utvikling og utnyttelse av regionale fortrinn og muligheter <i>Mål</i> IN skal bidra til lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Økonomisk utvikling i IN-støttede bedrifter fordelt på fylker • Sysselsettingsutvikling i IN-støttede bedrifter fordelt på fylker 	KU * og regnskaps-analyser	Fordeling av INs bevilgninger på FKenes og FMenes føringer for det enkelte fylke	Saksoppfølgingssystem	Fordelingen av bevilgningene på typer av føringer som ikke inngår i INs dataregistrering kan kun gis under forutsetning av at slike spesielle kjennetegn kan legges inn i INs datasystem
4. B. Regionalt samspill <i>Mål</i> IN skal bidra til å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap	<ul style="list-style-type: none"> • Andel av deltakerne i FKenes strategiske partnerskap (RUP/SNP/FP) som er enige i at INs DKer i stor grad har deltatt aktivt i og tilført merverdi til arbeidet 	Egne undersøkelser	<ul style="list-style-type: none"> • Antall fellesprosjekter IN deltar i • Antall regionale nettverk IN deltar i • Antall øvrige møteplasser IN deltar på 	Prosjektlogg Årsrapp. DK	Unders. i IN-regi
4. C. Regional omstilling <i>Mål</i> IN skal bidra til at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet	<ul style="list-style-type: none"> • 6 effektindikatorer: <ul style="list-style-type: none"> o kompetanse o samhandling off/privat o nye arbeidsplasser o robust næringsstruktur o programspesifikke mål o planer videre 	Omstillingsområdenes vurderinger	<ul style="list-style-type: none"> • 6 prosessindikatorer: <ul style="list-style-type: none"> o etablering, o mål, o organisering, o portefølje, o oppfølging/opplæring, o planer videre 	Omstillingsområdenes vurderinger.	

* KU – kundeundersøkelser gjennomført av eksternt konsulent- eller forskningsselskap

**Tabell 5: Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet
Mål og effektindikatorer**

Arbeidsområder <i>Mål</i>	Effektindikatorer	Kilde	Merknader
<p>5. A. Kundetilfredshet</p> <p><i>Mål:</i> IN skal være en kunde- og markedsorientert organisasjon</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Andel kunder som i stor grad er fornøyd med de finansielle tjenestene • Andel kunder som i stor grad er fornøyd med rådgivingstjenestene 	<p>Undersøkelser basert på løfteerklæring og KU *</p>	
<p>5. B. Markeds- og systemsvikt</p> <p><i>Mål:</i> INs virksomhet skal korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Andel høy addisjonaltet • Andel middels addisjonaltet • Andel hvor INs engasjement har ført til utløsning av annen finansiering • Andel av INs kunder som mener IN i stor grad bidrar til nettverksbygging 	<p>KU *</p>	<p>Analysene av addisjonaltet vil bli knyttet til virkemiddel samt programmer og satsinger og være basert på kundeundersøkelsene</p>
<p>5. C. Kunnskapsbygging og premissgiving</p> <p><i>Mål:</i> IN skal være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng</p>	<p>Andel av fylkeskommunene, relevante departementer og næringslivsorganisasjoner som oppfatter INs kunnskapsleveranser som</p> <ul style="list-style-type: none"> • objektive og "politisk uavhengige" • faglig troverdige og treffsikre • tilgjengelig gjennom felles arenabygging og læreprosesser for kunnskapsutveksling • riktig "timet" ift. politiske prosesser. 	<p>Spesielle brukerundersøkelser</p>	

* KU – kundeundersøkelser gjennomført av eksternt konsulent- eller forskningsselskap